

Työeläke

3:2020

Elina Lepomäki

ROHKEA UUDISTAJA

Elina Lepomäki valitsisi jo tallattujen polkujen sijaan rohkeampien palvelujen ja sosiaaliturvan uudistusten tien. **Sivu 4**

MASENNUS

Mielenterveyden ongelmat lyhentävät työuria.

Sivu 8

ELÄKEVARAT

Sijoitustuotot tukevoituivat ennen koronavirusta.

Tilinpäätösliite sivu 13

YEL-TYÖTULO

Maksavatko yrittäjät itselleen riittävää eläketurvaa?

Sivu 22

4

Elina Lepomäki kertoo ideoimastaan perustili-mallista.

25

Kevään lomautus-aallossa moni pohtii osittaisen vanhuuseläkkeen hakemista.

3 PÄÄKIRJOITUS
Tuovi Rautjoki:
Korona opettaa.

4 TAPASIMME
Kansanedustaja
Elina Lepomäen.

8 TILASTO
Mielenterveysystyt
lyhentävät työuria.

10 ANALYYSI
Jaakko Kiander:
Missä mennään?

12 KOLUMNIT
Juho Saari: Johtaako
sosiaalinen hyväksyntä
etuuksien ylikäyttöön?

13 ELÄKEALA VERTAILUSSA
Työeläkelaitosten
tilinpäätöslite 2019.

20 TULOREKISTERI
Ensi vuonna myös
eläkkeet tulorekisteriin.

22 ASiantuntijalta
Satu Nivalainen
ja Sanna Tenhunen:
Miten yrittäjät
eläkevakuuttavat?

24 ARJESSA
Eläkettä ennakoon.

Roni Rekoma, Lehtikuva

10

Kun koronakriisi antaa myöten, joukkoliikenteen käyttö lisääntyy. Kokoonntumisrajoitukset väljentyivät 1. kesäkuuta, silloin myös ravintolat avasivat ovensa.

Kirjapalstalla Poraston Päivi Johansson esittelee mielilukemistoaan.

26 PALLO HALLUSSA

28 TIEDOKSI

29 NIMITYKSET

30 KIRJA, JOKA KOLAHTI

31 ENGLISH SUMMARY

32 UUSIMMAT JULKAISUT

Ilmarinen

13

Tilinpäätösliitteessä Ilmarisen Matias Klemelä kertoo näkemyksensä työeläkealan kilpailun vaikutuksesta hajautetun toimeenpanon tehokkuuteen.

Korona opettaa

KORONAKRIISI on jo opettanut meille paljon, vaikka opit taitavatkin olla vasta alkusoittoa. Olemme oppineet, että meidän pitäisi ennakoida asioita enemmän, varautua paremmin ja olla joissakin asioissa nykyistä omavaraista.

Olemme myös oppineet, että yhteiskunnan mahdollisuus tukea eri sektoreita on korvaamattoman tärkeää, luottamusta rakennetaan hyvillä teoilla ja parhaat päätökset perustuvat tutkittuun tietoon. Olemme oppineet, että ihmisten, organisaatioiden, alojen ja maiden välisen yhteistyön tulisi olla toimivampaa, nopeampaa ja avoimempaa.

Tärkein oppi ehkä on, että yksin ei pärjää. Mutta sen taisimme jo tietää.

ENNAKOINTI ja skenaariotyöskentely on monen organisaation arkipäivää. Mietimme mahdollisia maailmoja ja valitsemme niistä todennäköisimmän, johon strategiakartta piirretään. Strategiatyössä on usein mukana myös monia organisaation ulkopuolisia tahoja: asiakkaita, kumppaneita, konsultteja. Monesti toimialatkin laativat strategioita tai vähintään strategisia linjauksia.

Myös työeläkealalla on oma visionsa, johon Eläketurvakeskuksenkin toiminta perustuu.

Koronakriisin hallintaa seurattessani olen pohtinut, miten suuri voimavara organisaatioiden välinen yhteistyö onkaan onnistuneen strategian tai alan yhteisen ennakkoinnin toteuttamisessa. Maailma on muuttunut kovin monimutkaiseksi ja epävarmaksi, ja kyky pärjätä edellyttää vahvaa yhdessä tekemistä ja kulkemista samaan suuntaan. Tämä tuntuu ilmeiseltä, mutta on silti usein meille sokea piste. Aina tiellä on jotakin, joka estää yhteisen tahdon muodostamisen. Puuttuu tahtoa, näkemystä, voimavaroja, oikeanlaisia rakenteita tai vähintään sopivia tilaisuuksia.

Odotamme aloitteita usein muilta ja teemme niitä itse liian vähän. Aloitteentekijä löytyy kuitenkin helpoiten katsomalla peiliin.

VOISIMMEKO TYÖELÄKEALALLA yhdessä oppia jotain koronakriisin käännteistä? Meilläkin on alana omat tulevaisuuden haasteemme ja ennakkointitarpeemme: nollakorkojen vallitessa työeläkevaroilta etsitään tuottavia ja turvaavia sijoituskohteita, matala syntyvyys vaikeuttaa työeläkemaksujen kerryttämistä pitkällä aikavälillä ja myös työn teon tavat muuttuvat kovalla vauhdilla.

Mietimme näitä haasteita kukin tahoillamme ja jaamme näkemyksiämme. Mutta voisimmeko miettiä enemmän yhdessä ja rakentaa yhteistä viisautta työeläkejärjestelmän ennakkoinnin tarpeisiin?

Näin meille voisi jonain päivänä syntyä työeläkealan vision lisäksi myös yhteinen strategia, jonka avulla johtaisimme rohkeasti alaamme epävarmaa tulevaisuutta kohti. ■

Tuovi Rautjoki
päätoimittaja
Digilehti: Työeläkelehti.fi
Twitter: @TuoviRautjoki

Työeläke on Eläketurvakeskuksen julkaisema työeläkealan ammatti- ja sidosryhmälehti.

JULKAISIJA
Eläketurvakeskus, Etk.fi

DIGILEHTI
Työeläkelehti.fi

UUTISKIRJE
Tilaa Työeläke-lehden uutiskirje

TOIMITUKSEN SÄHKÖPOSTI
tyoelake-lehti@etk.fi

PÄÄTOIMITTAJA
Tuovi Rautjoki

TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ
Anne Iivonen

TOIMITUSNEUVOSTO
Tiina Grönqvist (Varma)
Kristiina Halonen (Ilmarinen)
Marjukka Hietaniemi (Eläketurvakeskus)
Jorma Kinnunen (Mela)
Kalervo Koistinen (Porasto)
Markus Palomurto (Eläketurvakeskus)
Marjo Skoglund (Elo)
Pirta Toivonen (Veritas)
Katriina Valve (Keva)

TÄTÄ LEHTÄ TEKIVÄT MYÖS
Päivi Johansson, Antti Karkiainen,
Jaakko Kiander, Lena Koski, Kari Lindstedt,
Johanna Louhimies, Matti Lumijärvi,
Satu Nivalainen, Jouko Ollikainen,
Olli-Pekka Orpo, Merja Raunio, Matti Remes,
Juho Saari, Katri Saarela, Sanna Tenhunen
ja Pirta Tolvanen.

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET
aineistolaukset@etk.fi
puhelin 029 411 2500

TAITTO
Aste Helsinki Oy/Markku Laitinen

PAINO
Hansaprint Oy
paperi LumiPress Silk 130 g/m²

55. vuosikerta
ISSN 0564-5808 (painettu)
ISSN 1799-5221 (verkkójulkaisu)
Helsinki 2020

Työeläke ilmestyy viidesti vuodessa.
Vuoden 2020 ilmestymisaikataulu:

NO	AINESTOT	LEHTI ILMESTYY
4	pe 28.8.	ma 28.9.
5	pe 30.10.	ma 30.11.

KANNEN KUVA:
Olli-Pekka Orpo

PERUSTURVAN PUOLESTAPUHUJA

Kansanedustaja Elina Lepomäen mielestä hyvinvointivaltion pelastaminen vaatii vahvan perusturvan, jossa korostuvat yksilön vastuu ja valinnanvapaudet. Samalta pohjalta hän tekisi uudistuksia myös työeläkejärjestelmään.

TEKSTI MATTI REMES | KUVAT OLLI-PEKKA ORPO

Kansanedustaja **Elina Lepomäki** (kok.) seuraa eduskunnan valtiovarainvaliokunnassa aitiopaikalta koronaviruksen aiheuttaman kriisin vaikutuksia julkiseen talouteen. Hän luonnehtii näkymää karuksi.

– Neljän seuraavan vuoden aikana joudutaan ottamaan jopa 60 miljardia euroa lisää velkaa. On täysin arvailujen varassa, millaisia vaikutuksia sillä on tulevaisuuteen, Lepomäki sanoo.

Hänen mukaansa maailman keskuspankkien rooli kasvaa. Esimerkiksi Euroopassa ne tekevät kaikkensa, jotta euromaat saavat vastakin markkinoilta rahoitusta.

– On kuitenkin aiheellista kysyä, voiko tätä jatkaa ikuisesti. Nyt pitäisi tehdä kaikin voimin tilaa talouskasvulle, kun rajoitustoimet ovat ohi. Leikkauslistoilla ja veronkorotuksilla ei selvitä pitkälle, hän sanoo.

ELÄKEMAKSUIEN KOROTUS EI KANNATA

Lepomäki kantaa huolta myös suomalaisen eläkejärjestelmän kestävyyydestä.

Sijoitusmarkkinoiden tila ja sieltä saatavat tuotot eläkevaroille ovat entistä tärkeämmässä roolissa.

– Eniten olen huolissani nyt työssä olevista ja työelämään tulevista sukupolvista, joiden eläke-etuudet ovat jo lähtökohtaisesti heikommät kuin aiemmilla sukupolvilla.

Työeläkemaksujen nostaminen olisi Lepomäen mielestä nyt väärää politiikkaa, sillä se nostaisi työn kustannuksia ja heikentäisi työllisyyttä.

– Pikemminkin tulisi lähteä miettimään etuuspuolta. Pitkällä siirtymällä voisi harkita mallia, jossa etuus olisi osin riippuvainen eläkejärjestelmän sijoitustuotosta.

HOLHOUKSEN SIJAAN OIKEITA KANNUSTIMIA

Koronakriisin jälkeen hyvinvointivaltion palvelujen ja sosiaaliturvan rahoittaminen on entistä haasteellisempää. Lepomäki uskoo kuitenkin, että Suomen on mahdollista selvitä vaikeasta tilanteesta.

– Se edellyttää kuitenkin, että lähdemme nyt kokeilemaan rohkeasti uutta.

Lepomäki kannattaa vahvaan perusturvaan tukeutuvaa sosiaaliturvaa, jossa ensisijainen tarveharkinta on aina ihmisellä itsellään. Hänen mielestään holhouksen sijaan tarvitaan oikeita kannustimia.

– Uskon ihmisten kykyyn tehdä omassa elämässään hyviä ratkaisuja, jos heille annetaan tähän

Elina Lepomäki on huolissaan tulevista eläkkeistä. Hän ei kiertele, vaan toteaa, että nyt työssä olevilla ja työelämään tulevilla eläke-etuudet ovat heikommät kuin aiemmilla sukupolvilla.

Julkisen talouden kanto-
kyvystä kiinnostunut Elina
Lepomäki on ideoinut
perustili-mallin, joka mah-
dollistaa lisäsäästämisen
ja korostaa kunkin omaa
varautumista nykyisen
eläkejärjestelmän rinnalla.

Voisi harkita
mallia, jossa
etuus olisi osin
riippuvainen
eläkejärjestel-
män sijoitus-
tuotosta.

Liberaali sosiaalireformisti

ELINA LEPOMÄKI toimi ennen kansanedusta-
jan uraansa ajatushautomo *Liberan* tutki-
musjohtajana ja tuli tunnetuksi liberaalin
markkinatalouden puolestapuhujana. Miten
hän itse määrittelee poliittisen ajattelunsa?

– Pidän itseäni ennen muuta sosiaalirefor-
mistina. Haluan säilyttää hyvinvointivaltion,
mutta sen rahoittaminen edellyttää rinnalle
toimivaa markkinataloutta. Uskon yksilön
valinnanmahdollisuuksiin. Toisaalta olen pe-
rusturvan laaja kannattaja, Lepomäki sanoo.

Lepomäki sanoo seuranneensa yhteis-
kunnallisia asioita nuoresta pitäen. Tähän on
todennäköisesti vaikuttanut se, että hänen
isänsä on pitkän uran politiikantoimittajana
tehnyt **Kari Valtonen**.

– Poliittisen ajatteluni kypsyminen on pit-
kän ajan tulos ja eri elämänvaiheiden summa.
Jo ennen politiikkaan siirtymistä mietin pal-
jon, kuinka maailmasta rakennetaan entistä
kestävämpi ihmisille ja luonnolle.

Elina Lepomäki

- **Ikä:** 38-vuotias.
- **Työ:** Kokoomuksen kansanedustaja
vuodesta 2014.
- **Koulutus:** Diplomi-insinööri 2004 (pää-
aine tietotekniikka) ja kauppatieteiden
maisteri 2005 (rahoituksen kansan-
taloustiede).
- **Aiempi työura:** Nordean analyytikko
Helsingissä ja Kööpenhaminassa
2003–2007 ja johtaja Royal Bank of
Scotlandissa Lontoossa 2007–2012.
Ajatuspaja Liberan tutkimusjohtaja
2013–2014.
- **Onnellisuuden lähteet:**
Joukkuelajit, kirjoittaminen ja haaveilu.

mahdollisuus. Yhteiskunnan tehtävänä on tukea
työttömyyden tai konkurssin kaltaisissa takaiskui-
sa ja auttaa ihminen asemaan, jossa hän voi tehdä
uudelleen valintoja.

Tähän ajatteluun perustuu Lepomäen muutama
vuosi sitten kehittämä *perustili*-malli, jossa iso osa
sosiaaliturvasta hoidettaisiin henkilökohtaisella
sosiaaliturvatilillä.

– Perustili korvaisi nykyisen perusturvan sekä
suuren määrän syyperusteisia tukia, kuten opinto-
tuen, peruspäivärahan ja työmarkkinatuen. Pidem-
mällä aikavälillä se voisi korvata myös ansiosidon-
naisen työttömyysturvan ja osan lakisääteisestä
työeläkkeestä.

PERUSTILI KANNUSTAISI TYÖNTEKOON

Lepomäen mallissa jokainen suomalainen saisi 18
vuotta täytettyään 20 000 euron alkupääoman, jon-
ka jälkeen perustilille kertyisi saldoa bruttopalkas-
ta ja sieltä voisi nostaa etuisuuksia esimerkiksi
opintojen tai työttömyysjakson aikana.

– Henkilö voisi nostaa perustililtä kuukausittain
perustuloa vastaavan summan. Ja jos tilille on ker-
tynyt säästöjä, ne saa nostaa vapaasti, jolloin niistä
maksetaan tulovero.

Perustili voi myös mennä miinukselle, jolloin
valtio kattaa alijäämän aivan kuten nykyisessäkin
sosiaaliturvassa.

Lepomäen mukaan eläkeiässä tilin saldon saisi
itselleen. Mahdollinen negatiivinen saldo annetta-
isiin anteeksi.

– Vanhuusiässä perustili-malli korvaisi kansan-
tai takuueläkkeen.

Lepomäen mielestä perustilin kaltainen malli
kannustaisi työhön, kun nykyiset kannustinloukut
poistuisivat. Se myös korostaisi yksilön vastuuta.

– Perustili huolehtisi siitä, että henkilö kustan-
taisi nykyistä laajemmin itse elinkaarensa aikana
tarvitsemansa ansiosidonnaiset tuet. Jokaisella oli-
si kuitenkin taattu perusturva, jos tilille ei syystä tai
toisesta kertyisi riittävästi tuloja.

TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄÄN LISÄÄ JOUSTOA

Lepomäen mukaan perustilin tarkoitus ei ole korva-
ta työeläkejärjestelmää. Se olisi enemmänkin mal-
li, joka mahdollistaisi lisäsäästämisen ja omaehtoi-
sen varautumisen nykyisen järjestelmän rinnalla.

Pitkällä aikavälillä Lepomäki haluaisi uudistaa
työeläkejärjestelmää nykyistä joustavammaksi.
Hän korvaisi nykyjärjestelmän mallilla, jossa on la-
kisääteinen minimieläketaso. Sen lisäksi kukin voi-
si päättää itse, kuinka paljon lisäeläkettä haluaa it-
elleen säästää.

– Itsekin Tanskassa asuneena pidän hyvänä si-
käläistä työeläkejärjestelmää, jossa työeläkesäästä-
misen piirissä oleva henkilö voi säästää lisäeläket-
tä ja valita säästökohteen haluamansa riskitason
mukaan.

– Tanskassa eläkesäästämistuotteet on tehty
mahdollisimman yksinkertaisiksi, mikä helpottaa
valintaa. Yksittäisen henkilön ei tar-
vitse miettiä säästöilleen kertyvää
tuottoa, kun sijoitusten hoitaminen
on ulkoistettu ammattilaisille.

Vastaavantyyppinen malli voisi
Lepomäen mielestä toimia Suomes-
sakin.

– Suurin osa ihmisistä todennä-
köisesti valitsisi esimerkiksi työelä-
keyhtiöiden tarjoamia valmiita pa-
ketteja. Toisaalta järjestelmän tulisi
myös antaa mahdollisuus säästää it-
se eläkettä ja sijoittaa esimerkiksi osakemarkki-
noille.

Lepomäen mielestä on tärkeää, että työeläkejär-
jestelmän rahoituksellisesta kestävyvyydestä pide-
tään vastedeskin hyvää huolta. Yhden vuoden muu-
toksilla ei ole suurta merkitystä, vaan rahastoitujen
eläkevarojen tuottojen kehitystä on tarkasteltava
pitkällä aikavälillä.

– On paikallaan käydä keskustelua esimerkiksi
siitä, pitäisikö eläkesijoituksille hakea tuottoa kor-
keammalla riskillä, esimerkiksi lisäämällä osakesi-
joitusten painoa.

**”Uskon ihmisten kykyyn tehdä omassa
elämässään hyviä ratkaisuja.”**

Pitkällä aikavälillä Lepo-
mäki toivoo työeläkejärjes-
telmän muuttuvan nykyistä
joustavammaksi.

MUUALLAKIN SOSIAALITURVA UUDISTUU

Lepomäen sosiaaliturvaa koskevat uudistusesityk-
set ovat herättäneet vilkasta keskustelua. Hän on
käynyt puhumassa perustilistä ahkerasti myös
ulkomailla.

– Harmi, että koronaviruksen vuoksi
on nyt peruuntunut monta tapaa-
mista eri puolilla Eurooppaa.

Lepomäki sanoo, että monessa
Euroopan maassa sosiaaliturvaa on
uudistettu ja menty yksinkertaisem-
paan perusturvamalliin. Näin on
pystytty vähentämään byrokratiaa ja
vähentämään kannustinkoukkuja.

Myös perustilin kaltaisia henkilö-
kohtaisia tilimalleja on otettu käyt-
töön. Esimerkiksi Ranskassa otettiin

viime vuonna käyttöön koulutustili. Yksilölliselle ti-
lille kertyy työnantajan maksamaa rahaa, jonka voi
käyttää ammatilliseen koulutukseen.

Lepomäen mielestä perustilin voisi ottaa Suo-
messä käyttöön nopeallakin aikataululla ja lisätä
siihen ajan myötä uusia ominaisuuksia. Sen sijaan
eläkejärjestelmän uudistamiseen olisi varattava
vuosikymmenien siirtymäaika.

– Työeläkejärjestelmässä kvartaalit ovat 25
vuoden mittaisia. Uusi järjestelmä voisi olla täy-
simääräisesti käytössä joskus vuoden 2060 tie-
noilla. ■

Historiallinen käänne jäi koronan varjoon:

MIELENTERVEYSSYISTÄ yhä useampi työkyvyttömyyseläkkeelle

Mielenterveyssyistä myönnetyt työeläkkeet ovat kasvaneet 25 prosenttia vuodesta 2016. Erityisesti nuorten ja lähellä eläkeikää olevien naisten masennusperusteiset eläkkeet ovat lisääntyneet viime vuosina.

TEKSTI ANTTI KARKIAINEN | KUVITUS PIRITA TOLVANEN

Kela maksoi viime vuonna sairauspäivärahaa mielenterveyden häiriöiden perusteella 5,2 miljoonasta päivästä, mikä on yli kolmannes kaikista sairauspäivärahapäivistä.

Mielenterveyden häiriöiden perusteella sairauspäivärahaa saaneiden lukumäärä on kasvanut vuosien 2016 ja 2019 välillä peräti 43 prosenttia.

Sama huolestuttava kehitys näkyy työeläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeissä. Mielenterveys-syyt ovat yleisin syy siirtyä työkyvyttömyyseläkkeelle. Mielenterveyssyistä myönnettyjen eläkkeiden määrä on kasvanut 25 prosenttia vuodesta 2016.

Viime vuonna mielenterveysperustein myönnetty eläkkeet (33 prosenttia) nousivat ensimmäistä kertaa ohi tuki- ja liikuntaelinsairauksien (31 prosenttia) yleisimmäksi työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen syyksi.

MASENNUSPERUSTEISET JYRKÄSSÄ NOUSUSSA

Suurin yksittäinen syy työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen on suomalaisten kansantaudiksikin ristitty masennus.

20 300
4 000

Eläkkeelle jo 47-vuotiaana

- Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrä kääntyi nousuun vuonna 2018
- Käänne katkaisi kuusi vuotta kestäneen positiivisen kehityksen
- Vuonna 2019 työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi 20 300 henkilöä
- Siirtyneiden keski-ikä oli 52 vuotta
- Mielenterveyssyistä eläkkeelle jäätiin nuorempana, keskimäärin 47-vuotiaana.

Lähde: Suomen työeläkkeensaajat (Etk.fi)

Viime vuonna masennus vei työkyvyttömyyseläkkeelle lähes neljä tuhatta henkilöä. Kasvua vuodesta 2015 on peräti kolmannes.

Kaksi kolmesta masennusperustein eläkkeelle siirtyneistä on naisia. Viime vuosina kasvu on keskittynyt erityisesti alle 35- ja yli 60-vuotiaisiin naisiin.

Kaikista mielenterveyssyistä siirtyneistä masennus kattoi viime vuonna lähes 60 prosenttia.

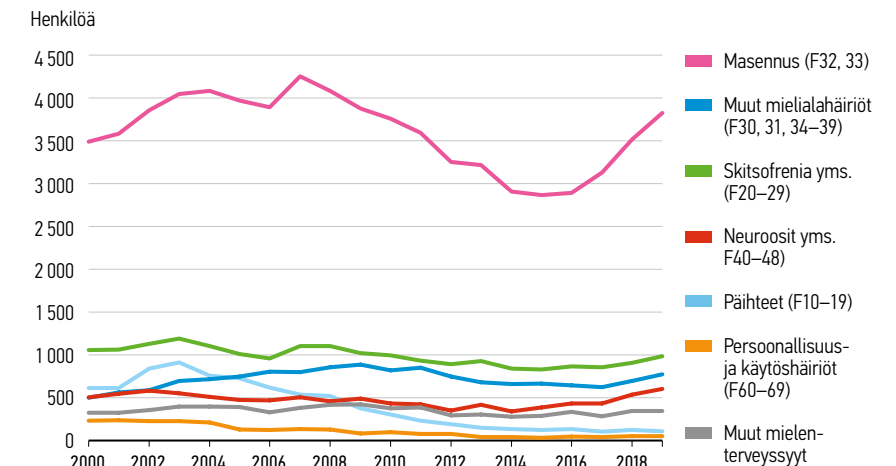
– Vaarana on, että mielenterveysongelmat ja erityisesti masennus entisestään yleistyvät koronan myötä, arvioi tilastopäällikkö **Tiina Palotie-Heino** Eläketurvakeskuksesta.

PALUU TYÖELÄMÄÄN HANKALAA

Pääosa alle 35-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkkeistä myönnetään mielenterveyssyistä. Vuonna 2005 siirtyneitä oli noin 800 henkilöä. Heitä oli viime vuonna yli kaksinkertainen määrä, 1 836 henkilöä.

Paluu mielenterveysperusteiselta työkyvyttömyyseläkkeeltä työelämään on muihin sairausryhmiin verrattuna harvinaisempaa. Siksi ei ole ihme, että mielenterveys-syyt ovat myös yleisin peruste ol-

Mielenterveyssyistä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet, työeläkejärjestelmässä vuosina 2000–2019

la työkyvyttömyyseläkkeellä. Seuraavaksi tulevat tuki- ja liikuntaelinsairaudet.

Vuoden 2019 lopussa työeläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeellä oli yhteensä 134 000 henkilöä. Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien kokonaismäärä on laskenut kymmenessä vuodessa lähes 40 prosenttia. ■

MASENNUS – suomalaisten kansantauti

- Vuonna 2019 työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi 20 300 henkilöä
- Tässä joukossa masennus vei työkyvyttömyyseläkkeelle lähes 4 000 henkilöä
- Kaksi kolmesta masennusperustein eläkkeelle siirtyneistä on naisia
- Viime vuosina kasvu keskittynyt erityisesti alle 35- ja yli 60-vuotiaisiin naisiin.

Lähde: Suomen työeläkkeensaajat (Etk.fi)

Korona-kriisi, kansantalous ja työeläkejärjestelmä

MISSÄ MENNÄÄN?

Poliittinen päätöksenteko on joutunut vaikeaan tilanteeseen, jossa on toisaalta yritettävä estää koronataudin leviäminen ja toisaalta löydettävä keinoja, joilla voitaisiin estää merkittävät taloudelliset vahingot.

JAAKKO KIANDER
Johtaja
Eläketurvakeskus

C OVID-19-epidemia levisi alkuvuodesta Kiinasta Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin. Epidemia johti maaliskuun aikana ennen näkemättömiin poikkeustoimiin lähes kaikissa maissa. Rajojen sulkemisella, tiukoilla eristystoimilla ja karanteenilla on pyritty vaarallisen epidemian rajoittamiseen. Sulkutoimista näyttää monissa maissa muodostuvan parin, kolmen kuukauden mittaisia.

Näin pitkällä eristäytymisellä on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Ihmisten kohtaamiseen perustuva liiketoiminta kuten ravintolat on jouduttu sulkemaan, mikä aiheuttaa menetyksiä yrityksille ja niiden työntekijöille. Uhkana ovat myös konkurssit.

POLIITTINEN PÄÄTÖKSENTEKO on joutunut vaikeaan tilanteeseen, jossa on toisaalta yritettävä estää taudin leviäminen ja toisaalta löydettävä keinoja, joilla voitaisiin estää merkittävät taloudelliset vahingot. Keskeiseksi keinoksi ovat muodostuneet erilaiset yritystuet ja valtiontakaukset kriisiluotoille.

Rajoitustoimien aiheuttama tuotannon ja työllisyyden supistaminen johtaa kuluvana vuonna huomattavaan verotulojen laskuun. Samalla erilaiset kriisituet kasvattavat julkisia menoja. Niinpä koronakriisin yhtenä merkittävän seurauksena onkin julkisen talouden voimakas velkaantumisen.

Suomessa samoin kuin monissa muissakin maissa pyrkimyksenä on palata asteittain takaisin normaaliin elämänmenoon syksyyn mennessä. Aluksi sallitaan pienempiä kokoontumisia ja avataan koulut. Suur tapahtumia ei kuitenkaan järjestetä kesän aikana. Jalkapallon EM-kisat ja kesäolympialaiset

on tämän vuoden osalta peruttu samoin kuin useimmat suomalaiset kesätapahtumat.

MITEN TÄSTÄ ETEENPÄIN? Toistaiseksi ei ole tiedossa, miten epidemia kehittyy rajoitusten hellittäessä. Virussinfektiot eivät välttämättä leviä kesällä yhtä nopeasti kuin talvella ja tilanne voi näyttää hyvältä. Silti uhkana on toinen epidemia-aalto syksyllä. Se tarkoittaisi luultavasti rajoitustoimien aloittamista uudelleen, koska epidemian torjumiseen riittävää laumasuojaa ei ole päässyt kehittymään juuri missään.

Epidemiologien arviot tilanteesta ovat kuitenkin toistaiseksi hyvin epävarmoja. Toimivia rokotteita kehitetään kiivaasti eri puolilla maailmaa, myös Suomessa, mutta niidenkään valmistumisesta tai toimivuudesta ei ole varmuutta.

Epävarmuuden jatkuessa myös talouden kehitystä koskevat ennusteet ovat väistämättä hyvin epävarmoja.

Kuluvan vuoden osalta on toki helppo päätellä, että kokonaistuotanto supistuu reippaasti. Arvioiden haarakka on kuitenkin suuri. Suomessa on ennakoitu 5–12 prosentin suuruista talouden supistumista, mikä olisi samaa luokkaa kuin edelliset pahat kriisit vuosina 1991 ja 2009. Vielä epävarmempaa on, mitä ensi vuonna tapahtuu.

Yksinkertaisinta olisi olettaa, että vähitellen palataan niin arkipäivän kuin taloudenkin osalta normaaliin, joka jo ensi syksynä tai viimeistään ensi vuoden aikana. Tällöin kuluvan vuoden tuntuva BKT-pudotusta seuraisi ensi vuonna samansuuruinen BKT:n kasvu ja talouden osalta tilanne normalisoituisi vuoteen 2022 mennessä.

Epävarmuuden jatkuessa myös talouden kehitystä koskevat ennusteet ovat väistämättä hyvin epävarmoja.

Asukkaat jonottivat toukokuussa koronatesteihin pääsyä asuinalueellaan Wuhanissa. Juuri Kiinan Wuhanissa koronaviruksen (COVID-19) puhkeaminen iski lujaa ja levisi voimakkaasti.

Lehikuvaa Reuters

Näin voi käydä ja näin kävi 100 vuotta sitten espanjantaudin jälkeen. Kriisin pysyväksi vaikutukseksi talouteen jäisi tässä tapauksessa julkisen velan kerta-luonteinen nousu, mikä ei kuitenkaan olisi kohtalokasta matalan korkotason vuoksi.

Tällä hetkellä tunnelmat ja arviot ovat kuitenkin synkempiä.

HALLITUKSEN TILAAMA Vesa Vihriälän johdolla laadittu korkean tason ekonomistiryhmän raportti kehottaa varautumaan synkempään tulevaisuuteen.

Työeläkejärjestelmän maksutulo putoaa

TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄN KEHITYS riippuu väistämättä kansantaloudesta ja sijoitustuottoihin vaikuttavista globaaleista rahoitusmarkkinoista. Eläkemaksutulo seuraa suoraan työllisyyden ja palkkasumman kehitystä.

Jo nyt tiedämme, että kuluvan vuoden osalta maksutulon kehitys jää heikoksi, koska satoja tuhansia työntekijöitä lomautetaan. Lisäksi elvytystoimena on päätetty määräaikaista työeläkemaksun alennuksesta.

Näiden seurauksena voi arvioida työeläkelaitosten maksutulon supistuvan tänä vuonna noin kahdella miljardilla eurolla. Samaan aikaan eläkemeno jatkaa kuitenkin kasvuaan.

Tulojen ja menojen epätasapaino kääntää tänä vuonna eläkelaitosten rahavirran negatiiviseksi. Tällä ei kuitenkaan ole suurta vaikutusta eläkkeiden pitkän aikavälin rahoitusnäköyteen, jos rahavirta korjaantuu lähivuosien aikana. Jos taas odotettavissa on **Vesa Vihriälän** työryhmän ennakoima pitkittynyt taantuma ja heikko työllisyys, tilanne on toinen.

Jaakko Kiander

teen. Työryhmä ei usko nopeaan palautumiseen, vaan ennakoi pikemminkin talouden osalta menetettyä vuosikymmentä ja vakavia julkisen talouden ongelmia.

Tällöin meillä olisi koronaepidemian jälkeen odotettavissa pitkä talouskriisi ja kurja vuosikymmen, joka huipentuisi julkisten menojen leikkauksiin. Jos näin käy, on vaikea kuvitella, että työeläkejärjestelmäkään selviäisi ilman vaurioita.

KORONAKRIISI SÄIKÄYTTI aluksi sijoittajat, ja aiheutti osakekurssien jyrkän laskun helmi–maaliskuussa. Lasku painoi eläkeyhtiöiden alkuvuoden sijoitustuotot miinukselle ja heikensi selvästi niiden vakavaraisuutta. Huhtikuun aikana osakekurssit kääntyivät kuitenkin uudelleen nousuun, minkä seurauksena vakavaraisuustilanne on parantunut.

Osakekurssien kehitystä tukee rahapolitiikka, joka on painanut korkotason vielä entistä alemmaksi. Sijoittajilla ei ole juuri muuta vaihtoehtoa kuin tukeutua osakeomistuksiin, mikä pitää yllä kurssitasoa. Osakekurssien positiivinen kehitys voi osin kertoa myös siitä, että markkinat odottavat koronakriisin sittenkin menevän ohitse suhteellisen nopeasti.

Maksutulon heikentymisellä ja osakekurssien laskulla on ollut kielteinen vaikutus työeläkejärjestelmän talouteen. Toistaiseksi työeläkelaitokset ovat kuitenkin selvinneet hyvin vahvojen puskureidensa ansiosta.

Eläketurvakeskuksessa me seuraamme tilannetta ja teemme laskentamallien avulla arvioita siitä, miten kriisi vaikuttaa eläkejärjestelmän pitkän ajan rahoitusnäköyteen. ■

Johtaako sosiaalinen hyväksyntä etuuksien ja palvelujen ylikäyttöön?

SOSIAALITURVARIIPPUVUUS on tärkeä sosiaali- ja terveyspolitiikan uudistamista ohjaava termi. Sillä viitataan tulonsiirtojen ja palvelujen ylenmääräiseen tai tarpeettomaan käyttöön. Keskeinen väite on, että etuudet vähentävät työntekoa ja kouluttautumista ja sosiaali- ja terveyspalvelut vähentävät vastuullisuutta omasta ja läheisten hyvinvoinnista ja terveydestä.

Tämä ilmiö on kaikilla tasoilla kiistanalainen. Vertailevasti tarkastellen etuuksien korkea taso ei vähennä työllisyyttä ja palvelut eivät heikennä ihmisten vastuullisuutta. Tämä ei kuitenkaan ole estänyt kansalaisia ja poliitikkoja esittämästä asiasta vahvoja mielipiteitä. Kuten toimittamassani kirjassa *Sosiaaliturvariippuvuus* (2017) osoitetaan, suomalaiset ja puolueet ovat myös voimakkaasti jakautuneita näiden näkemysten suhteen.

Jos kuitenkin hetken aikaa oletetaan ilmiön olevan todellinen ja laajamittainen, joudutaan pohtimaan sitä aiheuttavia kannustinrakenteita. Empiirisesti on epäselvää, missä määrin kannustin-, informaatio- ja byrokratialoukut todellisuudessa ohjaavat ihmisten käyttäytymistä. Oma valistunut arvaukseni on, etteivät ihmiset rakenna elämäänsä sosiaaliturvan varaan näitä ajatellen.

Kannustimia tärkeämpi sosiaaliturvariippuvuutta mahdollisesti aiheuttava mekanismi on sosiaalinen hyväksyntä. Ihmiset kopioivat toistensa käyttäytymistä sen hyväksyttävyyden mukaan. Kopioituminen on sitä tavanomaisempaa, mitä useampi henkilö käyttäytyy tietyllä tavalla ja mitä vähemmän käyttäytymistä sanktioidaan kolmansien ihmisten toimesta.

ELÄKEPOLITIIKASSA on tämä ilmiö havaittu 1980-luvulla, jolloin eläkeikä laski samanaikaisesti toimintakyvyn parantumisen kanssa.

Kannusteet eläkkeelle jäämiselle olivat hyvät, mutta vielä tärkeämpää oli eläköitymisen sosiaalinen hyväksyntä.

Varhainen eläkkeelle hakeutuminen muuttui hyväksyttäväksi ja pitkän työuran tavoittelun sijalle

Pitkiä työuria vahvistaneet sosiaaliset normit ovat jälleen vakiintumassa.

tuli vapaa-ajan arvostus. Monilla teollisuuden aloilla varhaiseläköityminen legitimoitiin sillä, että viisikymppiset tekivät tilaa nuoremmilleen. Usein eläkeputket avattiin yhteisymmärryksessä työnantajan kanssa.

Näiden 1980-luvun politiikka- virheiden korjaaminen kesti 2010-luvulle saakka. Väliajan kansan- ja julkistaloudelliset kustannukset olivat huomattavan suuret. Samalla kun eläkkeiden kannustinjärjestelmiä parannettiin, myös

pitkien työurien sosiaalinen hyväksyttävyys muuttui. Tässä muutoksessa auttoivat myönteisten taloudellisten suhdanteiden ohella työuria pidentäneet ikäohjelmat.

Viimeaikaiset uutiset eläkeläisten työssäkäynnin yleistymisestä kertovat osaltaan siitä, että pitkiä työuria vahvistaneet sosiaaliset normit ovat jälleen vakiintumassa Suomeen.

ELÄKEPOLITIIKAN KÄÄNTEISSÄ on opittavaa myös muun sosiaali- ja terveyspolitiikan alueella. Onko mahdollista, että meidän kannustimemme ovat sinänsä aika lailla kohdallaan, mutta etuuksien ja palvelujen käytössä on sosiaalisen hyväksynnän aiheuttamaa ylikäyttöä?

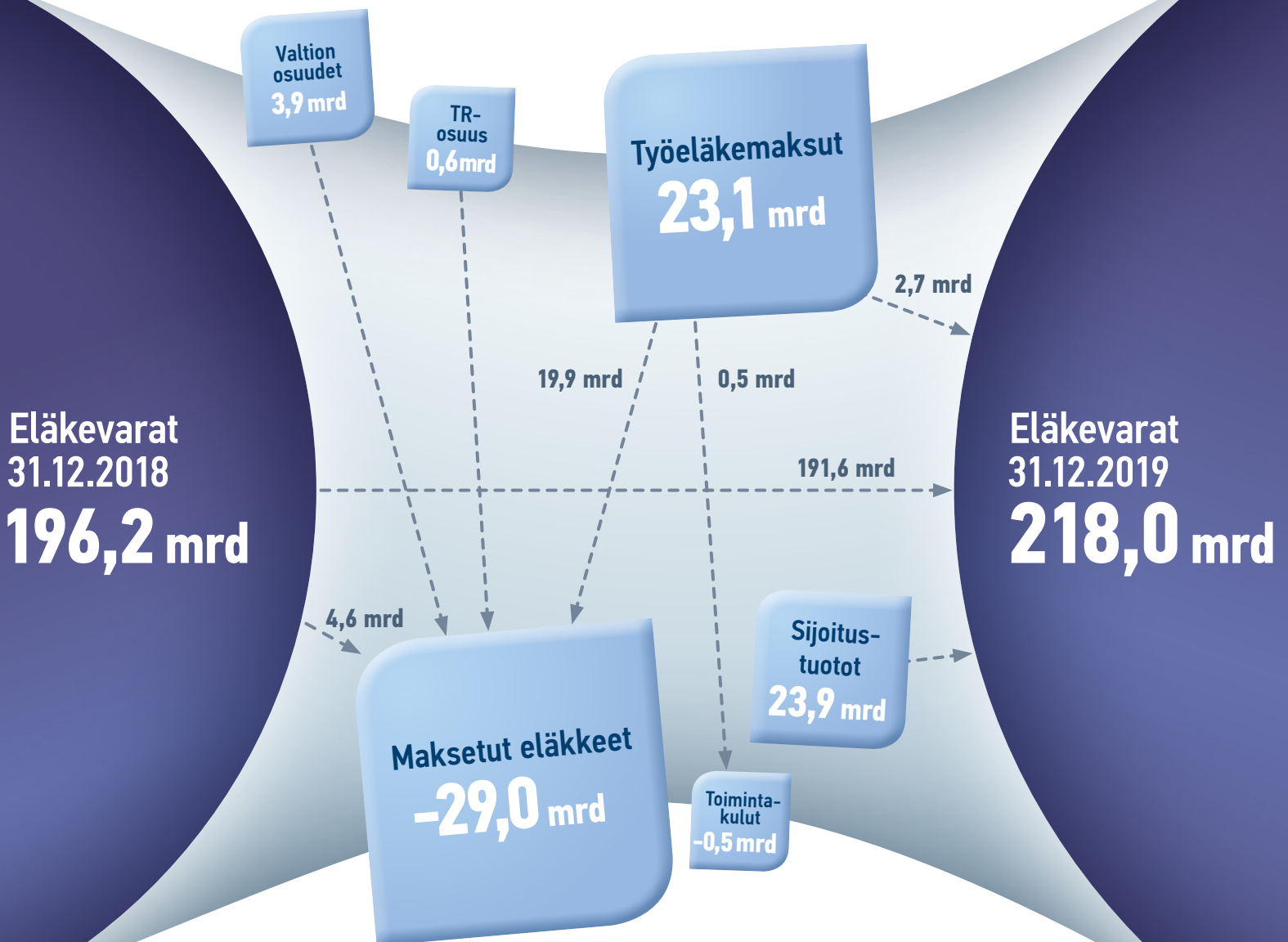
Jos tämä on totta, sosiaali- ja terveyspolitiikan uudistamisessa olisi hyvä ensimmäisenä puuttua sosiaalisesta hyväksyttävyydestä aiheutuvan ylikäytön haasteeseen ennen kuin aletaan säätämään etuuksien ja palvelujen saatavuutta ja tasoa. Tämä on taas yksi asia, josta ei riittävästi tiedetä. ■

JUHO SAARI

Kirjoittaja on valtiotieteiden tohtori, sosiaali- ja terveyspolitiikan professori ja Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan dekaani.

Työeläkelaitosten tilinpäätöstiedot 2019

Työeläkerahavirrat

Ennen koronalaskua erinomainen sijoitusvuosi

Sijoitusvarat tukevoituivat

216 MILJARDIIN

Työeläkevakuuttajien sijoitusvarat olivat viime vuoden lopussa noin 216 miljardia euroa. Eläkejärjestelmän hyvä vakavaraisuus auttaa myös heikompien sijoitusvuosien yli.

TEKSTI KIMMO KOIVURINNE

Viime vuosi tarjosi työeläkejärjestelmälle päättyneen vuosikymmenen parhaan tuoton. Edeltävä heikompi sijoitusvuosi oli pedannut alkuvuoteen hyvän paikan osakkeiden arvostuksen palautumiselle. Osakekurssien nousu sai alkuvuonna tukea erityisesti Yhdysvaltojen keskuspankin ilmoituksesta tehdä kärsivällistä ja markkinoita tukevaa korkopolitiikkaa. Alkuvuoden aikana kehittyneiden markkinoiden osakkeet tuottivat kiitettävästi, vaikka osakemarkkina asettuikin alkukesästä hetkeksi riskiä hylkivään asentoon. Kesän jälkeen huomio markkinoilla siirtyi talouden tunnuslukuihin, joiden mukaan kasvu oli hidastumassa. Kes-

kuspankkien suotuisa rahapolitiikka tuki kuitenkin markkinoita, jotka pysyivät suhteellisen vakaina laihemmista tulevaisuuden ennusteista huolimatta. Talouden odotusten mukana laskeva korkotaso sai kuitenkin korkosijoitukset tuottamaan erinomaisesti. Yleinen markkinatunnelma pysyi kaana loppuvuoden ja kun Yhdysvallat ja Kiina pääsivät eräänlaiseen välirauhaan kauppasodassa, viimeisteli se jo siihenkin asti erinomaisen sijoitusvuoden. Kansainväliset pääosakeindeksit päätivät viime vuoden reilusti yli kahdenkymmenen prosentin tuottoihin, samalla kun myös korkosijoituksista saatiin erinomaisia tuottoja. Näin työeläkesijoitusten nimelliseksi keskituotoksi viime vuonna tu-

li kokonaiset 12,5 prosenttia ja rahastoidut varat kasvoivat 216 miljardiin euroon. **TYÖELÄKEJÄRJESTELMÄN** sijoitusvaroista oli vuoden lopussa sijoitettuna noteeratuihin osakkeisiin ja osaketyyppeisiin sijoituksiin 46,7 prosenttia, korko- ja rahamarkkinasijoituksiin 33,9 prosenttia, kiinteistö- sijoituksiin 10,5 prosenttia ja vaihtoehtoihin sijoituksiin eli pääasiassa hedge-rahastoihin 8,9 prosenttia. Sijoitusjakauman muutoksista vuoden aikana huomattavin oli osakesijoitusten viiden prosenttiyksikön kasvu. Kasvua selittää osakkeiden hyvä kurssikehitys, mikä nosti niiden suhteellista osuutta sijoituksissa muiden omaisuuslajien osuuksi- en vastaavasti supistuessa.

Työeläkelaitosten avainlukuja vuodelta 2019

	Yhtiöt (TyEL, YEL)	Säätiöt (TyEL)	Kassat (TyEL, YEL)	MEK (MEL)	MELA (MYEL)	Keva valtio/VER (JuEL)	Keva jäsenyhteisöt (JuEL)	Muut ⁷⁾	Yhteensä
Vakuutetut (lkm)	1 796 636	19 570	16 725	7 405	58 452	137 000	556 000	25 482	2 617 270
Eläkkeensaajat (lkm) ¹⁾	1 081 692	20 565	17 597	8 159	108 608	246 874	413 084	26 116	1 922 695
Palkkasumma/työtulo (milj. €)	64 039,3	1 091,0	691,1	272,4	1 226,8	6 012,6	18 126,0	845,6	92 304,7
Tulot (milj. €)									
Vakuutusmaksutulo ²⁾	15 605,0	256,9	159,4	54,5	172,9	1 497,5	5 255,6	289,5	23 291,3
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	13 864,3	435,5	224,0	117,5	32,6	2 524,6	6 335,2	335,4	23 869,1
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin (%)	12,1	12,9	11,8	10,7	10,8	13,8	12,8	9,2	12,5
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa	6 246,9	199,8	159,7	98,2	6,0	579,1	6 335,2	172,5	13 797,3
Kulut (milj. €)									
Maksetut eläkkeet ^{3) 4)}	16 205,6	304,1	196,7	133,2	841,2	4 734,8	5 483,3	351,2	28 250,1
Kokonaisliikekulut ⁵⁾	380,0	6,5	6,0	3,8	27,0	17,3	57,0	4,6	502,2
Varat									
Eläkevarat ⁶⁾	130 506,3	3 766,3	2 158,5	1 211,7	130,9	20 588,1	56 544,0	3 092,6	217 998,4
Sijoitukset käyvin arvoin, milj. €	128 289,1	3 760,0	2 113,6	1 204,4	310,9	20 588,1	56 166,0	3 891,6	216 323,7
Sijoitusjakauma (perusjakauma käyvin arvoin, %)									
Korkosijoitukset	30,8	40,1	31,1	4,9	43,4	38,6	37,8	35,7	33,9
Osakesijoitukset	46,7	43,2	42,5	51,9	39,2	51,1	48,8	53,1	46,7
Kiinteistö- sijoitukset	11,3	12,8	23,6	29,0	16,1	5,2	6,3	6,0	10,5
Muut sijoitukset	11,2	3,9	2,8	14,2	1,4	5,1	7,0	5,2	8,9
Vakavaraisuus									
Vakavaraisuuspääoma yhteensä	28 340,4	1 078,7	596,2	523,1	-	-	-	-	30 538,4
Vakavaraisuusraja €	16 897,5	459,6	255,8	172,9	-	-	-	-	17 785,8
Vakavaraisuuspääoma / vakavaraisuusraja	1,7	2,3	2,3	3,0	-	-	-	-	1,7
Vakavaraisuusaste -%	127,7	140,1	138,2	176,1	-	-	-	-	128,5

- 1) Eläkkeensaaja voi saada eläkettä useammasta eläkelaitoksesta.

2) Maksutuloon ei sisälly valtion budjetista kustannettavaa osuutta. YEL:n osalta 287,7 milj. €, MEL:n 59,0 milj. €, MYEL:n 675,5 milj. € ja JuEL valtion 2 840,9 milj. €.

3) Sisältää TR-osuuden muiden kuin Kevan (jäsenyhteisöt, valtio ja KER) osalta, joilla maksutulossa.

4) Sisältää YEL:n valtion osuuden.
- 5) Ei sisällä sijoitustoiminnan kuluja.

6) YEL-varoissa on mukana vakuutusmaksuvastuu, MYEL-varat ovat vastuuvulkaa, Kevan jäsenyhteisöjen varoina käytetään eläkevastuurahastoa, VER- ja KER-varat ovat sijoitusomaisuutta.

7) Muut sisältävät Kirkon eläkerahaston, Kelan toimihenkilöiden eläkejärjestelmän ja Suomen Pankin eläkerahaston.

SIOJITUSVAROISTA vajaa neljännes (23,4 prosenttia) kohdistui vuoden lopussa Suomeen, kun muulle euroalueelle oli sijoitettuna vajaa viidennes (17,6 prosenttia). Suurin osa eläkejärjestelmän sijoitusvaroista, kaikkiaan 59,0 prosenttia, oli sijoitettuna muualle maailmaan. Sijoitusvarojen absoluuttisen määrän kasvaessa maantieteellisen hajautuksen suunta on ollut muualle maailmaan. Kotimaan sijoitusosuudet ovat vastaavasti vähentyneet. Maantieteellisesti hyvin hajautettu al- lokaatio toteuttaa samalla eläkesijoittamisen peruseriaatteita: varat sijoitetaan tuottavasti ja turvaavasti. **SIOJITUSTUOTTO** vuodelta 2019 oli nimellisesti 12,5 prosenttia ja vuotuisen inflaation suhteen korjattu reaalituotto oli 11,5 prosenttia. Kuitenkin on syytä muistaa, että eläkejärjestelmän kestävyys- kannalta yh-

den vuoden tuotolla on varsin rajallinen merkitys. Pidemmällä 23 vuoden aikavälillä nimellistuotto on ollut keskimäärin 5,9 prosenttia vuodessa ja reaalituotto keskimäärin 4,2 prosenttia vuodessa. Lyhyemmillä tarkasteluväleillä vastaavat tuotot ovat olleet viimeisen viiden vuoden jaksolla nimellisesti 5,6 ja reaalisesti 4,9 sekä kymmenen vuoden jaksolla nimellisesti 6,1 ja reaalisesti 4,7 prosenttia. Vertailu havainnollistaa hyvin tarkastelujakson valinnan vaikutusta keskituot- tolukuihin. Kymmenen vuoden jaksosta puuttuu finanssikriisi, mikä nostaa vuosien 2010–2019 keskituoton muita tarkastelujaksoja paremmaksi. Eläkejärjestelmän kestävyydelle merkitsevin on silti pitkän tähtäimen reaalituotto. Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelmissa käytetään kahden ja puolen (2,5) prosentin tuotto-oletusta vuoteen 2028 asti. Sen jälkeen reaalituotto-oletus on kolme ja puoli (3,5) prosenttia vuodessa.

Eläkevakuuttajiemme keskituotot ovat toistaiseksi olleet selkeästi yli laskelmissa käytettyjen oletustuottojen. Hyvä keskituotto pidemmällä aikavälillä luo pusku- ria, jonka ansiosta eläkejärjestelmämme kestää heikkojakin sijoitusvuosia. ■

Sanasto

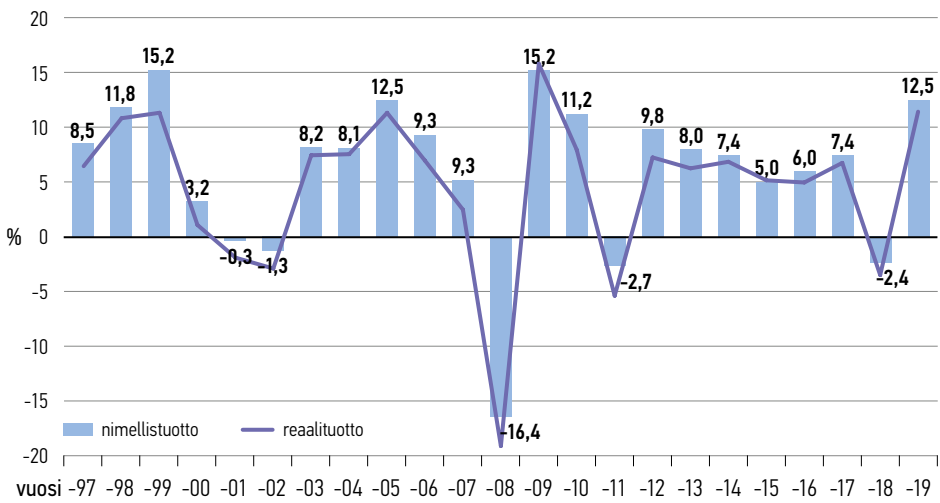
OSITTAIN RAHASTOIVA eläkejärjestelmä tarkoittaa, että eläkkeet rahoitetaan käyttämällä niihin sekä työeläkemaksuja että aiemmin kerättyjä rahastoja.

VAKAVARAISUUS kertoo, kuinka paljon työntekijän eläkelain mukaisen vakuuttajan eläkevarat ylittävät vastuuvelan. Vastuuvulka on arvio vakuuttajan vastuulla olevista tulevaisuudessa aiheutuvista eläkekustannuksista siltä osin, kuin ne on rahastoitu.

REAAITUOTTO on työeläkevaroille saatu kuluttajahintojen kehityksen ylittävä vuotuinen tuottoprosentti.

Työeläkesijoitusten vuosituotot 1997–2019 prosentteina sitoutuneesta pääomasta

(Lähde: TELA)

Eläkevarat vai sijoitusvarat?

- Eläkejärjestelmän varoista puhuttaessa viitataan vaihtelevasti sekä eläkevaroihin että työeläkejärjestelmän sijoitusvaroihin.
- Näiden välinen ero johtuu eläkevaroihin sisältyvistä taseeseen kirjatuista muista saamisista ja veloista sekä ai- neellisista hyödykkeistä, joita ei las- keta mukaan sijoitusvaroihin.

Työeläkevakuutusyhtiöiden tilinpäätöslukuja vuodelta 2019

	Varma		Ilmarinen		Elo		Veritas		Yhteensä	
	2019	muutos, % ³⁾	2019	muutos, % ³⁾	2019	muutos, % ³⁾	2019	muutos, % ³⁾	2019	muutos, % ³⁾
VAKUUTETUT (lkm)										
TyEL	504 131	-3,7 %	609 862	-2,4 %	410 232	-6,8 %	62 263	-12,2 %	1 586 488	-4,4 %
YEL (-vakuutuksia)	37 800	3,0 %	76 063	2,2 %	83 345	-0,5 %	12 940	6,7 %	210 148	1,5 %
Yhteensä	541 931	-3,2 %	685 925	-1,9 %	493 577	-5,8 %	75 203	-9,4 %	1 796 636	-3,7 %
ELÄKKEENSAAJAT (lkm)										
Yhteensä	343 700	0,1 %	459 932	0,0 %	240 942	1,3 %	37 118	2,2 %	1 081 692	0,4 %
TULOT (milj. €)										
Vakuutusmaksutulo										
TyEL-maksutulo	5 100,9	3,3 %	5 387,7	6,7 %	3 558,1	10,4 %	525,2	0,2 %	14 571,9	6,1 %
YEL-maksutulo	186,7	1,8 %	393,8	2,5 %	410,4	-1,3 %	67,5	4,5 %	1 058,4	1,0 %
Siirtymämaksut ja jälleenvakuutus	-2,0	20,0 %	-23,2	6,4 %	0,0	0,0 %	0,0	0,0 %	-25,2	7,6 %
Vakuutusmaksutulo yhteensä	5 285,6	3,3 %	5 758,3	6,4 %	3 968,5	9,0 %	592,7	0,7 %	15 605,0	5,8 %
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa	2 530,1	914,9 %	2 054,5	283,6 %	1 508,3	271,7 %	154,0	84,4 %	6 246,9	390,3 %
Yhteensä	7 815,7	45,6 %	7 812,7	31,4 %	5 476,8	35,4 %	746,7	11,1 %	21 851,9	36,3 %
LUOTTOTAPPIOT (milj. €)										
	12,4	-21,5 %	10,5	-44,6 %	21,4	-16,4 %	6,8	98,5 %	51,0	-19,9 %
MAKSETUT ELÄKKEET (milj. €)										
TyEL	5 563,9	3,4 %	6 098,1	5,3 %	2 986,3	4,5 %	450,0	5,3 %	15 098,3	4,4 %
YEL	292,3	2,6 %	478,1	19,0 %	426,8	4,6 %	80,7	-0,4 %	1 277,9	8,7 %
Yhteensä	5 856,1	3,3 %	6 576,2	6,2 %	3 413,0	4,5 %	530,7	5,2 %	16 376,1	4,8 %
Kustannusten jako	-233,1	11,8 %	-498,4	-4,0 %	502,2	36,0 %	58,8	-7,5 %	-170,5	45,1 %
Yhteensä	5 623,0	4,1 %	6 077,8	6,4 %	3 915,3	7,7 %	589,5	3,8 %	16 205,6	5,8 %
KOKONAISLIIKEKULUT (milj. €)										
Vakuutusten hankintamenot	8,8	-1,1 %	17,1	-0,2 %	23,2	10,9 %	3,6	4,4 %	52,8	4,6 %
Vakuutusten hoitokulut	32,9	8,2 %	52,8	-1,7 %	36,6	2,4 %	6,5	2,5 %	128,9	2,1 %
Lakisääteiset maksut	11,0	0,9 %	12,0	2,5 %	8,0	6,3 %	0,6	-49,0 %	31,7	0,8 %
Muut hallintokulut	17,3	-3,9 %	17,3	-18,5 %	14,2	-1,8 %	3,5	-22,8 %	52,3	-10,2 %
Liikekulut yhteensä	70,0	2,6 %	99,3	-4,5 %	82,1	4,3 %	14,3	-8,5 %	265,7	-0,3 %
Korvaustoiminnon hoitokulut	27,1	-3,6 %	43,0	-24,2 %	23,1	-2,6 %	5,2	-0,5 %	98,3	-13,5 %
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut	6,4	1,6 %	6,4	12,4 %	2,6	-9,0 %	0,7	51,5 %	16,1	5,1 %
Sijoitustoiminnan hoitokulut	20,6	-7,6 %	26,5	-6,5 %	30,3	7,9 %	8,8	-2,2 %	86,2	-1,7 %
Muut kulut	0,0	0,0 %	0,0	0,0 %	0,0	0,0 %	0,0	0,0 %	0,0	0,0 %
Kokonaisliikekulut yhteensä	124,0	-0,6 %	175,2	-10,0 %	138,0	3,5 %	29,0	-4,4 %	466,2	-3,5 %
Kokonaisliikekulut % vakuutusmaksutulosta	2,3	-0,1	3,0	-0,6	3,5	-0,2	4,9	-0,3	3,0	-0,3
Liikekulut % hoitokustannustulosta ¹⁾	62,0	1,6	70,5	-12,7	73,4	-1,5	88,3	-93,7	69,6	-4,9
KOKONAISLIIKEKULUJEN JAKAUMA (%)										
Vakuutusten hankintamenot	7,1	0,0	9,8	1,0	16,8	1,1	12,5	1,1	11,3	0,9
Vakuutusten hoitokulut	26,5	2,2	30,2	2,5	26,5	-0,3	22,5	1,5	27,6	1,5
Lakisääteiset maksut	8,9	0,1	6,9	0,8	5,8	0,1	2,2	-1,9	6,8	0,3
Muut hallintokulut	14,0	-0,5	9,9	-1,0	10,3	-0,6	12,2	-2,9	11,2	-0,8
Liikekulut yhteensä	56,5	1,8	56,7	3,3	59,5	0,4	49,5	-2,2	57,0	1,8
Korvaustoiminnon hoitokulut	21,9	-0,7	24,5	-4,6	16,7	-1,1	17,9	0,7	21,1	-2,4
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut	5,2	0,1	3,7	0,7	1,9	-0,3	2,3	0,8	3,4	0,3
Sijoitustoiminnan hoitokulut	16,6	-1,3	15,1	0,6	21,9	0,9	30,4	0,7	18,5	0,3
Muut kulut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kokonaisliikekulut yhteensä	100		100		100		100		100	
VASTUUVELKA (milj. €)										
	38 608,0	5,7 %	42 150,1	3,8 %	21 876,6	7,1 %	3 241,3	4,4 %	105 876,0	5,2 %

Lukujen desimaalien pyöristyksistä johtuen kaikki luvut eivät välttämättä summaudu tasan.

1) Ilman sijoitustoiminnan ja työkyvyn ylläpito-toiminnan liikekuluja sekä lakisääteisiä maksuja.

	Varma		Ilmarinen		Elo		Veritas		Yhteensä	
	2019	muutos, % ³⁾	2019	muutos, % ³⁾	2019	muutos, % ³⁾	2019	muutos, % ⁴⁾	2019	muutos, % ³⁾
SIJOITUSJAKAUMA (perusjakauma käyvin arvo in, milj. €)										
Korkosijoitukset	12 957,1	-4,2 %	17 014,6	-2,0 %	8 178,7	-3,1 %	1 350,8	-3,8 %	39 501,2	-3,0 %
Osakesijoitukset	22 485,8	25,5 %	23 736,1	20,5 %	12 264,4	32,6 %	1 477,6	25,0 %	59 963,9	24,8 %
Kiinteistösijoitukset	4 413,2	13,8 %	6 385,7	4,7 %	3 097,2	3,1 %	557,2	6,2 %	14 453,3	7,0 %
Muut sijoitukset	8 852,8	1,8 %	3 391,3	18,0 %	1 793,5	-5,6 %	333,0	1,8 %	14 370,6	4,1 %
Yhteensä	48 708,9	10,7 %	50 527,8	9,8 %	25 333,8	12,1 %	3 718,6	8,2 %	128 289,1	10,5 %
SIJOITUSJAKAUMA (perusjakauma käyvin arvo in, %)										
Korkosijoitukset	26,6	-4,1	33,7	-4,0	32,3	-5,1	36,3	-4,5	30,8	-4,3
Osakesijoitukset	46,2	5,5	47,0	4,2	48,4	7,5	39,7	5,4	46,7	5,4
Kiinteistösijoitukset	9,1	0,2	12,6	-0,6	12,2	-1,1	15,0	-0,3	11,3	-0,4
Muut sijoitukset	18,2	-1,6	6,7	0,5	7,1	-1,3	9,0	-0,6	11,2	-0,7
Yhteensä	100		100		100		100		100	
SIJOITUSTOIMINNAN NETTOTUOTTO KÄYVIN ARVOIN (%)										
Tuotto sitoutuneelle pääomalle	12,0	14,0	11,8	13,2	13,0	14,4	9,9	12,5	12,1	13,7
TILIKAUDEN TULOS (milj. €)										
Vakuutusliikkeen tulos	-1,9	-108,3 %	-50,3	-24,2 %	-17,8	-25,4 %	-4,3	-158,4 %	-74,3	-204,0 %
Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvo in	2 138,7	217,8 %	2 062,6	229,6 %	1 207,0	245,9 %	85,6	168,1 %	5 493,9	226,0 %
Hoitokustannustulos	52,9	-5,4 %	54,5	82,3 %	35,2	10,7 %	2,5	67,8 %	145,1	21,8 %
Muu tulos	7,9	292,7 %	-27,1	-225,5 %	5,5	52,8 %	1,5	53,1 %	-12,2	-155,3 %
Kokonaistulos	2 197,5	226,2 %	2 039,7	229,0 %	1 229,9	252,6 %	85,2	173,6 %	5 552,3	230,8 %
% TyEL-vakuutusmaksutulosta	43,1	78,3	37,9	69,2	34,6	59,6	16,2	38,3	38,1	69,0
% vastuuvelasta	5,7	10,5	4,8	8,7	5,6	9,6	2,6	6,4	5,2	9,5
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo in	5 240,6	680,8 %	5 375,4	937,8 %	2 915,7	978,5 %	332,6	749,7 %	13 864,3	819,5 %
Vastuuelan tuottovaatimus	-3 101,9	-239,6 %	-3 312,8	-248,5 %	-1 708,7	-244,8 %	-247,0	-231,5 %	-8 370,4	-243,9 %
Yhteensä eli sijoitustoiminnan tulos käyvin arvo in	2 138,7	217,8 %	2 062,6	229,6 %	1 207,0	245,9 %	85,6	168,1 %	5 493,9	226,0 %
SIIRTO ASIAKASHYVITYKSIIN ²⁾										
Siirto asiakashyvityksiin (milj. €)	171,0	11,8 %	164,0	36,7 %	86,9	20,9 %	10,8	1,9 %	432,7	21,7 %
% TyEL-palkkasummasta	0,8	0,1	0,8	0,2	0,6	0,1	0,5	-0,6	0,7	0,1
% TyEL-vakuutusmaksutulosta	3,4	0,3	3,0	0,7	2,4	0,2	2,1	0,0	3,0	0,4
VAKAVARAISUUSPÄÄOMA (milj. €)										
Oma pääoma (ehdotetun voitonjaon vähentämisen jälkeen)	136,5	4,6 %	182,9	5,1 %	101,4	0,0 %	16,5	-7,3 %	437,2	3,2 %
Tilinpäätössiirtojen kertymä	-0,6	14,3 %	5,3	-6,0 %	0,8	-4,7 %	1,5	-6,6 %	7,0	-5,2 %
Omaisuiden käypien arvojen ja taseen kirjanpitoarvojen välinen arvostusero	10 721,5	33,9 %	9 084,2	58,0 %	3 954,0	55,8 %	583,4	43,8 %	24 343,1	45,8 %
Osittamaton lisävakuutusvastuu	790,3	-46,8 %	1 572,9	-48,3 %	1 037,4	-20,9 %	224,3	-32,2 %	3 624,9	-41,2 %
Taseen ulkopuoliset sitoumukset	-1,3	-8,3 %	0,0	0,0 %	0,0	0,0 %	0,0	0,0 %	-1,3	-8,3 %
Muut	-0,2	50,0 %	-53,5	-0,4 %	-11,7	27,8 %	-5,2	-14,5 %	-70,6	5,2 %
Vakavaraisuuspääoma yhteensä	11 646,3	21,1 %	10 791,8	21,0 %	5 081,8	29,1 %	820,5	9,2 %	28 340,4	22,0 %
Vakavaraisuusraja €	6 633,5	11,1 %	6 615,0	18,3 %	3 233,4	33,0 %	415,6	31,0 %	16 897,5	18,1 %
Vakavaraisuuspääoma / vakavaraisuusraja	1,8	12,5 %	1,6	2,5 %	1,6	0,0 %	2,0	-63,6 %	1,7	5,5 %
Vakavaraisuusaste %	130,8	3,3	126,6	2,9	124,4	3,8	127,2	-136,0	127,7	3,1
Eläkevarat	49 444,7	10,8 %	51 342,1	10,5 %	25 886,0	12,5 %	3 833,5	8,9 %	130 506,3	10,9 %
HENKILÖSTÖ (keskimäärin)	537	0,9 %	651	-5,0 %	487	4,5 %	154	0,7 %	1 829	-0,4 %

2) Veritaksen asiakashyvityssiirtoon sisältyy muista poiketen myös siirtoa vakuutusliikkeestä (VA2).

3) Muutos % -sarakeessa muutos on ilmoitettu prosentteina, mikäli 2018-sarakeessa luku on ilmaistu euroina. Mikäli 2018-sarakeessa on esitetty prosenttilukuja, on muutos %-sarakeessa esitetty muutos.

4) Veritaksen muutossarakkeen luvut on laskettu käyttämällä vertailuvuoden 2018 osalta Veritaksen ja Pensions-Alandian yhteenlaskettuja lukuja.

Asiakashyvitykset haluttuja

KUSTANNUSTEHOKKUUS KIRITTÄÄ ELÄKEALAA

Kysyimme työeläkevakuuttajilta, miten tehokkuus näkyy kokonaisliikekuluissa. Toimeenpanon tehokkuuden paranemisesta hyötyvät työnantaja-asiakkaat suoraan työeläkemaksuhyvityksinä. Yleisesti ottaen kustannustehokkuus lisää kilpailua ja kirittää tarkempaan taloudenpitoon.

TEKSTI ANNE IIVONEN | KUVAT TYÖELÄKELAITOKSET

Kysyimme kaikilta neljältä työeläkevakuutusyhtiöiltä ja julkisen sektorin Kevalta, miten tehokkuus näkyy niiden kokonaisliikekuluissa. Seuraavissa vastauksissa ilmenee, mitä tehokkuuden paranemisesta koituu yleisesti eläkejärjestelmälle ja miten työeläkevakuutuksen ottaneille työnantajayrityksille hyöty sataa asiakashyvityksinä.

Edellisellä aukeamalla taulukossa sivulla 16 on esitetty työeläkevakuutusyhtiöiden kokonaisliikekulut ja niiden jakauma. Kevan tehokkuutta kuvaava kokonaisliikekulujen osuus on kerrottu sivun 15 työeläkelaitosten avainlukutaulukossa.

Lähempiä tietoja saa tutustumalla verkossa Telan kokoamiin tilinpäätöstietoihin ja Eläketurvakeskuksen tilastotietokantaan.

Ilmarisen Matias Klemelä: Kustannustehokkuus alentaa työeäkemaksuja

ILMARISEN talous- ja riskienhallintajohtaja **Matias Klemelä** sanoo heti alkuun, että Ilmarisen ja Eteran fuusion hyödyt näkyvät kokonaisliikekulujen alenemisena. Ennen fuusiota vuonna 2017 kahden yhtiön kulut olivat yhteensä 200 miljoonan euron luokkaa. Fuusion jälkeen kustannustaso on alentunut 25 miljoonalla eurolla ja kustannustason odotetaan laskevan tänä vuonna edelleen.

Kokonaisliikekulujen sijaan Klemelän mukaan paremmin toiminnan tehokkuutta kuvastavat hoitokulut. Viime tilikaudella ne olivat Ilmarisella 130 miljoonaa euroa.

Työeläkeyhtiöiden hoitokulut rahoitetaan eläkevakuutusmaksussa perittävällä hoitokustannusosalla. Mikäli hoitokulut alittavat hoitokustannusosista kertyneen

tulon, syntyy eläkeyhtiölle hoitokustannustulosta, joka palautetaan kokonaisuudessaan asiakkaille asiakashyvityksinä.

– Hoitokustannusylijäymämme viime vuonna oli noin 55 miljoonaa euroa, mikä oli 25 miljoonaa enemmän kuin vuotta aiemmin. Kustannustehokkuus alentaa suoraan asiakkaidemme työeläkemaksuja ja parantaa tältä osin työeläkejärjestelmän rahoituksen kestävyyttä, Klemelä sanoo.

Kustannustehokkuus on hänen mukaansa osoittautunut tärkeäksi kilpailutekijäksi eläkeyhtiöiden välillä.

– Tehokkuutta parantamalla voimme olla kirittämässä koko alaa parempiin suorituksiin. Eläketurvan kustannustehokas hoitaminen on vastuullisuutta, joka hyödyttää asiakkaita ja koko yhteiskuntaa.

Liikekulut vertailussa

Lehtemme taulukossa aukeamalla sivulta 16 lähtien on esitetty työeläkevakuutusyhtiöiden kokonaisliikekulut ja niiden jakauma. Kevan tehokkuutta kuvaava kokonaisliikekulujen osuus on kerrottu sivun 15 avainlukutaulukossa. Lähempiä tietoja saa tutustumalla verkossa Telan kokoamiin tilinpäätöstietoihin ja Eläketurvakeskuksen tilastotietokantaan.

Ilmarinen

Matias Klemelä
Talous- ja riskienhallintajohtaja, Ilmarinen

Koronan vuoksi asiakashyvityksistä sulaa enin osa

Koko kevään jatkunut koronatilanne kurjistaa yritystoimintaa. Tilanteen helpottamiseksi työnantajan työeläkemaksuja on alennettu väliaikaisesti 2,6 prosenttiyksiköllä. Työeläkeyhtiöt eivät voi maksaa asiakashyvityksiä maksunalennuksen voimassaoloajalta. Alennus on

voimassa loppuvuoden (1.5.–31.12.) ja koskee tuona aikana maksettuja työntekijän eläkeläin (TyEL) alaisia vakuutettuja ansioita.

Ensi vuonna keväällä 2021 asiakashyvityksenä jaettava määrä jää kolmannekseen normaalista.

Varman Pekka Pajamo: Tehokkuutemme näkyy asiakashyvityksinä

Junnu Lusa

ELÄKEYHTIÖ Varman talousjohtaja **Pekka Pajamo** mainitsee, että kokonaisliikekulujen hallinta, prosessitehokkuuden kehittäminen ja hyvien käytäntöjen aktiivinen hyödyntäminen ovat tehokkaan toimeenpanon peruselementtejä.

Tämä pätee Varmaan, mutta myös kaikkiin muihinkin työeläke toimijoihin.

– Tehokas toimeenpano koituu luonnollisesti koko eläkejärjestelmän hyväksi, Pajamo sanoo.

Varmassa Pajamon mukaan hoitokulut tehokkuu-

den parantamisen taustalla on aina tehokkaiden ja modernien työtapojen ja -menetelmien käyttöönotto. Tätä he tekevät Salmisaassa järjestelmien ja palveluiden jatkuvan kehittämisen metodilla.

– Hyvä tehokkuus yhdessä vahvan vakavaraisuuden kanssa koituu asiakkaittemme hyväksi parhaina asiakashyvityksinä, hän sanoo.

Pekka Pajamo
Talousjohtaja, Varma

Elon Sarianne Kirvesmäki: Asiakas hyötyy lopulta

Matti Immonen

ELON talousjohtaja **Sarianne Kirvesmäki** korostaa eläkevarojen sijoitustuottojen merkitystä. Sijoitustuotoilla katetaan sijoitustoiminnan hoitamiseen käytetyt kulut ja tämän jälkeen jäljelle jäävästä osuudesta osa siirretään eläkerahastoihin.

– Sijoitustuottojen ansiosta osa eläkemenosta voidaan näin ollen kattaa rahastoista, jolloin työntekijöiltä perittäviä työeläkemaksuja ei tarvitse nostaa kohtuuttoman korkeiksi, hän sanoo.

Kirvesmäki mainitsee, että työeläkeyhtiössä sekä toiminnan tehokkuus että yhtiön vakavaraisuus hyö-

dyttävät asiakkaita alemmina vakuutusmaksuina.

Lisäksi hän painottaa, että työeläkkeiden hoitaminen kustannustehokkaasti on vastuullista toimintaa, joka näkyy asiakkaalle parempina asiakashyvityksinä sekä laadukkaina palveluina.

– Kustannustehokkuus haastaa kohdentamaan panostuksia oikein sekä kehittämään omaa toimintaamme asiakkaat huomioiden.

Sarianne Kirvesmäki
Talousjohtaja, Elo

Veritaksen Tommy Sandås: Fuusio lisäsi tehokkuutta

Veritas

VERITAKSEN ja Pensions-Alandian sulautuminen viime vuoden alussa lisäsi Veritaksen talousjohtaja **Tommy Sandås**in mukaan merkittävästi toimeenpanon tehokkuutta. Hän toteaa, että hajautetussa toimeenpanossa myös eläkeyhtiöiden keskinäinen kilpailu tuo tehokkuutta toimintaan.

– Tehokkuuden paraneminen ja työprosessien sujuvuus vaikuttavat kokonaiskustannusten lisäksi myös palvelun laatuun, hän sanoo.

Yrittäjien ja pk-yritysten eläkevakuuttajana Veritas panostaakin henkilökohtaiseen asiakaspalveluun.

– Tiedämme, että tarve neuvonnalle on kohderyhmässämme keskimääräistä suurempi. Koronan aiheuttamissa poikkeusoloissa asiakasyhteydenottojen määrien kasvuna tämä näkyy selvästi, Sandås sanoo.

Tehokkuuden tuomat kustannushyödyt kasvattavat Sandås in mukaan TyEL-asiakkaille maksettavia asiakashyvityksiä. Hän painottaa, että tehokkuutta ei haeta asiakaspalvelua heikentämällä.

Tommy Sandås
Talousjohtaja, Veritas

Kevan Tom Kåla: Hyötyjänä viime kädessä veronmaksaja

Mikael Ahlfors

HAJAUTETUN työeläkejärjestelmän hyväksyttävyyden yksi kulmakivi on toimeenpanon tehokkuus. Julkisen sektorin eläketurvan toimeenpanon osalta Kevan talousjohtaja **Tom Kåla** toteaa, että heillä kokonaisliikekulut suhteutettuna maksettuihin eläkkeisiin tai kerättyihin eläkemaksuihin ovat eläke-toimijoiden pienimmät.

– Tehokkuudestamme hyötyy koko julkinen sektori ja viime kädessä myös veronmaksajat, Kåla sanoo.

Hän kuitenkin huomauttaa, että julkisen sektorin eläkejärjestelmässä ei ole TyEL-järjestelmän kaltaisia asiakaspalautuksia työnantajille.

– Toiminnan tehokkuuden tuomat rahalliset hyödyt jäävät eläkevastuurahastoon ja hyödyttävät siten kaikkia nykyisiä ja tulevia asiakkaita. ■

Tom Kåla
Talousjohtaja, Keva

Työeläkemenosta valtaosa kohdentui VANHUUSELÄKKEISIIN

Viime vuonna työeläkemenot olivat 28,8 miljardia euroa. Niistä valtaosa, 88 prosenttia, eli reilu 25 miljardia euroa kohdistui vanhuuseläkkeisiin.

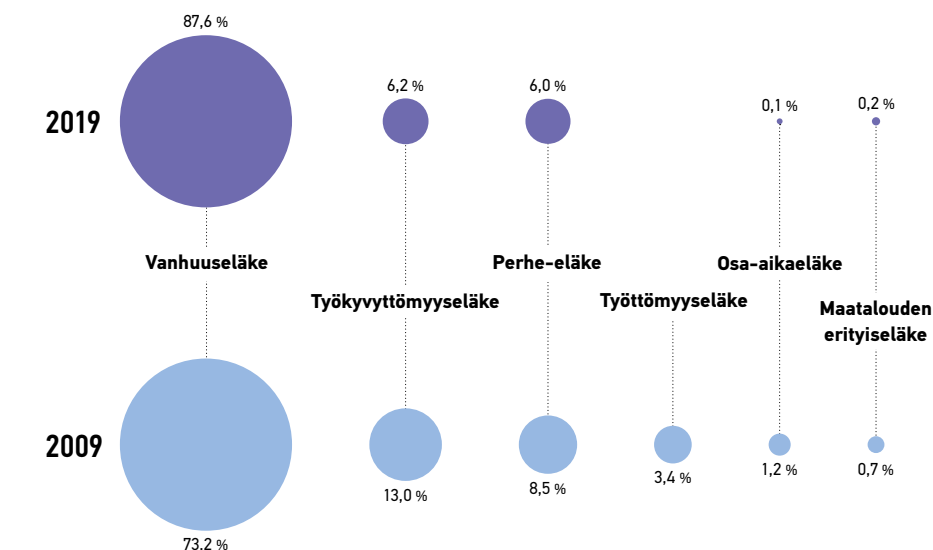
TEKSTI TIINA PALOTIE-HEINO

Vanhuuseläkkeiden lisäksi muita eläkkeitä maksettiin huomattavasti vähemmän. Työkyvyttömyyseläkkeitä 1,8 miljardin euron verran ja perhe-eläkkeitä 1,7 miljardia euroa. Maatalouden erityiseläkkeitä maksettiin vielä 46 miljoonaa ja osa-aika-eläkkeitä 18 miljoonaa euroa.

Yli 25 miljardin euron vanhuuseläkemenot sisältävät osittaiset varhennetut vanhuuseläkkeet. Kaikkiaan niitä maksettiin 206 miljoonan euron verran eli enemmän kuin maatalouden erityiseläkkeitä tai osa-aika-eläkkeitä. Työuraeläkkeitä maksettiin vain neljännesmiljoonaa euroa.

KYMMENEN VUOTTA SITTEn eli vuonna 2009 tilanne oli hieman toinen. Vanhuuseläkkeet olivat silloinkin suurin menoerä, mutta osuus kaikista työeläkemenoista oli 73 prosenttia.

Työkyvyttömyysmenojen osuus puolestaan oli kaksinkertainen (13 prosenttia) nykyiseen verrattuna. Myös perhe-eläkkeiden osuus oli nykyosuutta suurempi, runsaat kahdeksan prosenttia.

Vielä vuonna 2009 maksettiin myös huomattava määrä työttömyyseläkkeitä. Niiden osuus oli runsaat kolme prosenttia eläkemenoista. Osa-aika-eläke oli kymmenen vuotta sitten suosittu eläkelaji ja sen osuus menoista oli runsaan prosentin.

MUUTOKSET ELÄKEMENOISSA kertovat muutoksista eläkkeensaajissa ja eläkkeiden tasoissa. Vanhuuseläkettä saavien määrä on kymmenessä vuodessa kasvanut lähes

350 000 henkilöllä. Samaan aikaan maksettujen vanhuuseläkkeiden keskimääräinen taso on noussut reaalisesti lähes 200 eurolla.

Työkyvyttömyyseläkeläisten määrä puolestaan on laskenut 83 000 henkilöllä. Perhe-eläkkeen saajien määrä on myös vähentynyt, 20 000 henkilöllä. Työttömyyseläkettä maksettiin kymmenen vuotta sitten yli 40 000 henkilölle ja osa-aika-eläkettä lähes 30 000:lle. ■

Liitteen asiantuntijat

KIMMO
KOIVURINNE
Analytikko, Tela

TIINA PALOTIE-HEINO
Tilastopäällikkö
ETK

EEVA PUUPERÄ
Kustannustenjaon
asiantuntija, ETK

MAIJA SCHRALL
Tilastosuunnittelija
Tela

TOIMITUS: Anne Iivonen, Eläketurvakeskus
ULKOAASU: Markku Laitinen, Aste Helsinki Oy
VALOKUVAT: Eläkelaitokset
JULKAISIJAT: Eläketurvakeskus ja Työeläkevakuuttajat TELA ry
Tilinpäätöslite ilmestyy 1.6.2020 painatussa Työeläke-lehdessä ja Työeläkelehti.fi-verkkolehdestä.
Liite saatavilla myös pdf-muodossa Etk.fi- ja Tela.fi-verkkopalveluissa.

Eläketiedot tulorekisteriin

Ensi vuonna työeläkelaitokset ilmoittavat eläkkeet tulorekisteriin.

TEKSTI MATTI LUMIJÄRVI

Eläkealan etuustietoja hyödyntävät muun muassa verohallinto, Kela, sosiaaliviranomaiset ja työttömyyskassat – ja myös eläkkeensaajat. Maksettujen eläke-etuuksien tiedot alkavat näkyä tulorekisterissä 2021 alussa.

Jokaisessa eläkelaitoksessa jo testataan tietojen ilmoittamista tulorekisteriin. Kesäkuussa päästään testaamaan verohallinnon kanssa OmaVeroa ja sitä, miten ennakkoverotiedot muodostuvat sinne niiden maksamista varten. Nykyisin jokainen eläkelaitos itse laskee ja tilittää etuuksista ennakkoverot, jatkossa summa tulee suoraan verotajalta.

Ilmarisen osastonjohtaja **Tarja Lamminmäki** vetää viikoittain kokoontuvaa eläkealan etuustyöryhmää. Lamminmäen mukaan hyvin sitoutuneessa ydinryhmässä vaikuttaa noin 15 työeläkealan asiantuntijaa.

– Etuuspuolella työllistävät nyt tulorekisterin täsmäytysraportit. Niiden avulla voimme varmistua ilmoittamiemme tietojen oikeellisuudesta. Kaikilta osin laatu ei ole vielä ollut meille ihan riittävä, Lamminmäki sanoo.

Testaus on haasteellista, koska testihenkilöitä on käytössä vain muutamia satoja. Kuitenkin aidossa toimeenpanossa pelkäänsä yksi työeläkeyhtiö maksaa eläkkeitä kuukausittain sadoille tuhansille etuudensaajille.

– Testaus on erittäin tärkeää, sillä ilmoitettavien tietojen pitää olla oikein, Lamminmäki painottaa.

Hän uskoo, että etuustietojen käyttöönotto sujuu jo jouhevammin kuin aikanaan tulorekisterin aloitus palkkatietojen ilmoittamisessa.

– Tietojen reaaliaikaisuus ja hyödynnettävyys ovat tulorekisterin edut. Heti alussa ei varmaankaan olla ihan valmiita, mutta hyödynnettävyys kehittyy ajan myötä.

TULOREKISTERIN ISO KUVA MYÖNTEINEN
Eläkealalla tulorekisterin käynnistäminen oli iso uudistus, ja uusien käyttäjäryhmien

mukaantulo tämän vuoden alussa aiheutti aluksi korjattavaa työnantajien ilmoittamiin tietoihin. Palkkatietojen käyttäjiksi vuodenvaihteessa tulivat muun muassa tapaturmavakuuttajat.

Työeläkealan tulorekisteriryhmää vetävän **Riikka Nivuksen** mukaan juuri tapaturmavakuuttajien kautta tulikin pitkin viime talvea eläkelaitoksille lisätyötä, kun työnantajien osin puutteelliset tiedot aiheuttivat paljon korjaus- ja mitätöimistarpeita.

– Asiakkaat eivät vieläkaan aina ymmärrä, että muutokset palkkatiedoissa aiheuttavat työeläkeyhtiöiden vakuutusmaksujen uudelleenlaskennan, Nivus kertoo.

Keväällä tilanne parani, ja palkkapuolella eli ansiotietojen ilmoittamisessa isoimmat ongelmat on jo pääosin selätetty.

– Iso kuva tulorekisteristä on kuitenkin hyvä, Nivus korostaa.

Kun tarkastellaan kokonaisuutta, tulorekisterin myötä eläkepäästösten käsittely on selvästi nopeutunut, ja myös vakuutusmaksujen laskutus on ajantasaisempaa.

NEUVONTAA TYÖNANTAJILLE JATKETAAN
Nivus kertoo, että yhteistyö tulorekisteritoimijoiden kanssa toimii hyvin, ja hän

arvelee eläkealan olevan yksi isoimmista mutta myös vaativimmista tiedon käyttäjistä.

Varman vakuutuspalvelujohtajana työskentelevän Nivuksen mukaan tulorekisteritiedoissa havaitaan yhä korjattavaa, muttei läheskään niin paljon kuin alussa. Alkuvaiheessa haasteita toivat virheelliset tiedot ja ns. tuplapalkkailmoitukset. Tuplailmoituksista ei ole päästy vielä kukaan eroon.

Ilmoitusmassat ovat eläkealalla niin suuria, että virheitä mahtuu aina joukkoon.

– Esimeriksi Varmaan saamme noin puoli miljoonaa palkkailmoitusta kuukaudessa, ja niistä viimeksi noin muutama tuhat oli korjattavia. Lukumäärä vaihtelee kuukausittain, hän sanoo.

Nivuksen mukaan jokaisesta virheellisestä palkkailmoituksesta ollaan yhteydessä työnantajaan ja pyydetään korjaamaan tiedot. Paikoin työ on aikamoista vahtimista, että työnantaja tekee korjaukset.

– Koska emme voi tehdä muutoksia ja korjauksia palkkatietoihin työnantajan puolesta, jatkuva neuvonta ja tietojen oikeellisuuden varmistus on tässä keskeistä, Nivus korostaa. ■

Tulotiedot monen päätöksen pohjana

TULOREKISTERI on valtakunnallinen rekisteri, johon kerätään tulotiedot eri käyttäjien tarpeita varten. Suorituksen maksajat ilmoittavat itse tiedot rekisteriin.

Työnantajat ovat ilmoittaneet tulorekisteriin vuoden 2019 alusta maksetut palkat ja ansiotulot. Vuoden 2021 alusta lähtien ilmoitetaan myös eläke- ja etuustiedot.

Tulorekisterin tietoja hyödyntävät esimerkiksi työttömyyskassat ja Kela maksaessaan päivärahoja. Verohallinto käyttää tulorekisterin tietoja veroilmoituksen pohjana. Myös työeläkkeiden perustana olevat ansiot saadaan tulorekisterin kautta.

Viranomaisten päätökset nopeutuvat, kun tiedot ovat käytössä suoraan tulorekisteristä, eikä niitä tarvitse erikseen kysyä tulonsaajalta tai työnantajalta.

Jos tulorekisteriin ilmoitetuissa tiedoissa on virhe, tiedon ilmoittaja korjaa ilmoittamansa tiedot. Korjatut tiedot välittyvät tulorekisteristä kaikille tiedon käyttäjille.

Jokainen tulonsaaja näkee tulorekisterin sähköisestä asiointipalvelusta omat palkkatietonsa, ja vuodesta 2021 lähtien myös maksetut etuudet ja eläkkeet.

Tulorekisteristä saa lisätietoa ja sinne voi kirjautua Tulorekisteri.fi-palvelussa.

Matti Lumijärvi

Miten yrittäjät eläkevakuuttavat?

Puolella yrittäjistä YEL-työtulo on alle 80 prosenttia tuloista. Erityisesti nuoret ja perusasteen koulutetut yrittäjät alivakuuttavat. Moni luottaa eläkkeellä työskentelyyn eläkeajan toimeentulossa.

Satu Nivalainen
Ekonomisti
Eläketurvakeskus

Sanna Tenhunen
Ekonomisti
Eläketurvakeskus

YRITTÄJÄN ELÄKEVAKUUTUS (YEL) on tärkeä osa yrittäjän sosiaaliturvaa. Vakuutetun YEL-työtulon perusteella määräytyy yrittäjän tuleva eläke ja muu sosiaaliturva, kuten sairauspäivärahat ja työttömyysturva.

Tuoreessa tutkimuksessa tarkasteltiin yrittäjien eläkevakuuttamisen tasoa. Yhtäältä tarkastelussa oli yrittäjien oma käsitys riittävän eläketurvan maksamisesta, toisaalta ali- ja ylivakuuttaminen YEL-työtulon ja yrittäjän tulojen suhteen tarkastelun avulla.

Aineisto koostui päätoimisista yrittäjistä, joilla oli aktiivista yritystoimintaa. Yrittäjän tuloina huomioitiin yrittäjän itselleen maksamat palkkatulot ja yritystoiminnan verotettavat ansiotulot kolmen vuoden keskiarvona.

YEL-TYÖTULO jää matalaksi monella yrittäjällä. Joka neljännellä yrittäjällä YEL-työtulo oli alle 12 600 euroa. Käytännössä neljäsosalla yrittäjistä YEL-työtulo on siis niin matala, että he ovat vaarassa jäädä ansiosidonnaisen sosiaaliturvan ulkopuolelle.

YEL-työtulo on usein myös alimitoitettu yrittäjän ansaitsemiin tuloihin nähden. Puolella yrittäjistä YEL-työtulo oli alle 80 prosenttia toteutuneista tuloista.

Yrittäjän oma näkemys ja tulomittari antavat erilaisen kuvan vakuuttamisen tasosta. Yrittäjistä yli puolet koki maksavansa riittävää eläketurvaa (kuvio 1), mutta tulojensa perusteella kolme viidestä alivakuutti (kuvio 2). Alivakuuttavia yrittäjiä on myös ryhmässä, joka koki maksavansa riittävää eläketurvaa, mutta vähemmän kuin ryhmässä, joka ei mielestään maksanut riittävää eläketurvaa (kuvio 2).

*Yrittäjän oma
näkemys ja
tulomittari antavat
erilaisen kuvan
vakuuttamisen
tasosta.*

YKSINYRITTÄJÄT ja ilman yhtiökumppania toimivat yrittäjät useammin sekä kokivat maksavansa riittämätöntä eläketurvaa että alivakuuttivat tulojen perusteella. Tilanne oli sama yrittäjillä, joilla oli töitä liikaa ja yritystoiminnan suurimpana vaikeutena oli toimeentulon niukkuus.

Sen sijaan työnantajayrittäjät ja yrittäjät, joilla oli yhtiökumppaneita, kokivat useammin maksavansa riittävästi eläketurvaa ja he myös useammin

maksoivat tuloihinsa nähden riittävää eläketurvaa. Tämän ryhmän yrittäjille oli tyypillistä myös se, että heidän työviikkonsa olivat alle 50 tunnin pituisia, töitä ei ollut liikaa ja takana oli uraa palkansaajana.

Ikä ja koulutus eivät selittäneet yrittäjän omaa näkemystä, mutta tulojen perusteella alivakuuttaminen oli yleisempää nuorilla ja perusasteen koulutetuilla yrittäjillä. Vastaavasti vanhemmat ja korkeasti koulutetut yrittäjät ylivakuuttivat muita useammin.

Yllä mainituista ryhmistä kaikilla oma käsitys oli yhtenevä tuloihin perustuvan vakuuttamisen tason mittarin kanssa. Poikkeuksena olivat matalasti koulutetut yrittäjät, jotka kokivat maksavansa riittävää eläketurvaa, vaikka tulomittarin perusteella he alivakuuttivat. Tietoa YEL-vakuutuksesta olisi siis hyvä kohdentaa erityisesti tälle ryhmälle.

EI OLE VARAA MAKSAA suurempaa vakuutusmaksua oli yleisin syy sille, etteivät yrittäjät maksaneet riittävää eläketurvaa (kuvio 3). Seuraavaksi yleisin peruste oli, ettei usko saavansa riittävää eläkettä. Tämä oli erityisesti nuorilla yrittäjillä yleinen syy. Suurella osalla yrittäjistä, etenkin vanhemmilla

ja pitkän yrittäjäuran tehneillä, taustalla oli myös aikomus jatkaa työntekoa eläkkeellä.

Työssä jatkamisen varaan laskeminen eläkeajan toimeentulon turvaamiseksi voi joidenkin yrittäjien kohdalla osoittautua virheelliseksi ratkaisuksi, jos esimerkiksi terveys heikkenee niin, että työssä jatkaminen ei ole mahdollista tai yritystoiminnan jatkamisen edellytykset jostain muusta syystä heikentyvät.

Tästä äärimmäinen esimerkki on koronapandemia, jonka seurauksena työt ja asiakkaat ovat vähentyneet monella yrittäjällä. Valtaosa yrittäjistä uskoo selviävänsä kriisistä (TK 22.4.2020), mutta moni on havahtunut päivittämään YEL-työtuloaan. Ehkäpä kriisi kirkastaa YEL-työtulon merkityksen yrittäjän sosiaaliturvassa entistä useammalle yrittäjälle. ■

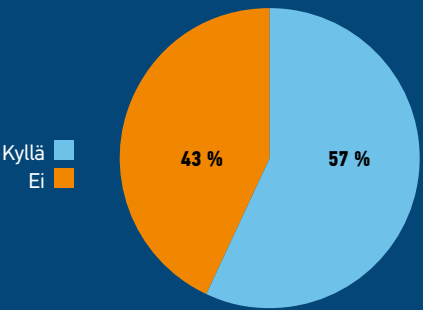
Kuinka yrittäjät eläkevakuuttavat? Yrittäjien omat näkemykset ja YEL-työtulon ja yrittäjän tulojen suhde. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 1/2020.

Tutkimus perustuu kyselyaineistoon

- Tutkimuksen aineisto pohjautuu Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksen 2017 yhteydessä kerättyyn lisätutkimukseen, Yrittäjyyden Ad hoc -moduuliin.
- Aineisto sisältää 1 348 yrittäjää, joiden YEL-työtulo vuonna 2017 oli vähintään 7 600 euroa ja joilla oli yrittäjän tuloja vähintään 3 000 euroa.
- Ali- ja ylivakuuttamisella tarkoitetaan tilannetta, jossa YEL-työtulo oli vähintään 10 prosenttia tai 2 400 euroa pienempi tai suurempi kuin yrittäjän vuositulot.

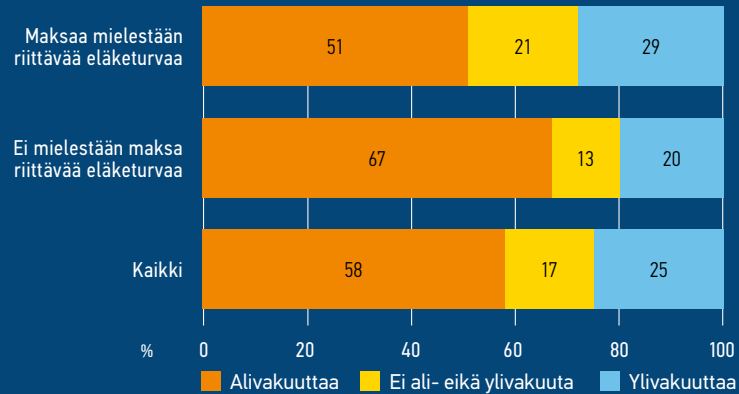
Kuvio 1
Maksatko mielestäsi itsellesi riittävää eläketurvaa?
Yrittäjien vastaus kysymykseen.

(Lähde: Eläketurvakeskus)

Kuvio 2
Yrittäjien oma näkemys riittävän eläketurvan maksamisesta ja YEL-työtulon ja yrittäjän tulojen suhde.

(Lähde: Eläketurvakeskus)

Kuvio 3
Miksi et maksa itsellesi riittävää eläketurvaa?
Yrittäjien vastaus kysymykseen.

(Lähde: Eläketurvakeskus)

ELÄKETTÄ ENNAKKOON

TEKSTI KATRI ISOTALO | KUVA JOUKO OLLIKAINEN

Tilitoimistoyrittäjä **Mirja** täytti huhtikuussa 60 vuotta. Yrittäjälle tyypilliseen tapaan Mirja on aina ottanut vastaan kaikki työt, mitä hän on suinkin pystynyt hoitamaan. Se on tarkoittanut usein 12 tunnin työpäiviä ja tositteiden täplittämiä viikonloppuja. Välillä on ollut hiljaistakin.

Nyt Mirja haluaisi keventää työntekoaan. Muutaman kuukauden vuorotteluvapaa olisi tervetullut hengähdystauko, mutta se ei ole ratkaisu yksinyrittäjälle.

– Parasta olisi, jos voisi keskittyä kivoihin hommiin ja jättää rutiinitehtävät nuoremmille.

Kivat hommat ovat Mirjasta sellaisia, joissa pääsee auttamaan asiakasta tavalista mutkikkaammassa tilanteessa.

Mirja ei vielä saa osittaista vanhuuseläkettä eli ovea, mutta se kiinnostaa, vaikka lopullinen eläke sitten pieneneekin. Oven ansiosta Mirjan tulot pysyisivät suunnilleen ennallaan, vaikka laskutus vähenisi.

Ovesta Mirja kuuli naapuriltaan **Pentiltä**, jonka työsuhde kunnalla päättyi koronan seurauksena. Pentti on 61-vuotias, joten hän pääsi hakemaan ovea saman tien. Päätös verkossa tehtyyn hakemukseen tuli parissa päivässä, kuten ove-päätökset yleensäkin.

Pentille oli iloinen yllätys, ettei osittainen vanhuuseläke vaikuta työttömyyspäivärahan määrään. Tai jos töitä löytyy vaikka keikkaluonteisesti, työnteko ei vaikuta oveen. Ei hän muuten olisi ovea hakenutkaan.

Myös Mirjan kampaaja **Päivi**, jolta korona karkotti asiakkaat, pohtii oven hakemista. Yrittäjät ovatkin hakenneet ovea palkansaajia innokkaammin.

KOLMEN KUUKAUDEN KATUMUSAIKA

Yrittäjälle osittainen vanhuuseläke on yhtä joustava kuin työttömällekin. Jos Mirjalle tulisikin odotettua enemmän mielenkiintoisia tehtäviä tai Päivin asiakkaat

Osittainen vanhuuseläke mahdollistaa työnteon vähentämisen. Moni ottaa sen myös paikatakseen työttömyysturvaansa.

palaisivat pian, se ei vaikuttaisi osittaisen vanhuuseläkkeen määrään. Ovella voi tehdä töitä yrittäjänä tai palkansaajana niin paljon kuin haluaa tai olla tekemättä töitä lainkaan.

Osittaisen vanhuuseläkkeen voi kuitenkin perua vain kolmen ensimmäisen kuukauden aikana.

Osittainen vanhuuseläke tai pidemmin ilmaistuna osittainen varhennettu vanhuuseläke tarkoittaa, että tienatusta työeläkkeestä voi ottaa käyttöönsä osan jo

61-vuotiaana. Vuonna 1964 syntyneillä ikäraja on 62, ja sitä nuoremmilla kolme vuotta ennen omaa alinta vanhuuseläkeikää.

Mirjalla on siis vuosi aikaa tehdä laskelmia ja kertoa asiakkaille suunnitelmistaan. Käteen jäävän rahasumman laskeminen ei tosin ole aivan yksinkertaista. Eläkettä verotetaankin eri tavalla kuin palkkaa. Ovea Mirjan kannattaa hakea eläkeyhtiöstään noin kuukautta ennen kuin haluaa rahat tililleen.

Eläkkeestä voi ottaa ennakkoon joko 25 tai 50 prosenttia. Lähes yhdeksän kymmenestä valitsee 50 prosentin osuuden.

HARVA JATKAA YLI ALIMMAN ELÄKEIÄN

Oven aikana tehdystä työstä tai työttömyyskorvauksesta kertyy normaaliin tapaan eläkettä. Se kompensoi laskelmien osoittamaa eläkkeen kutistumista varsinkin, jos työntekoa jatkaa yli alimman eläkeiän. Siinä tapauksessa eläkettä korotetaan 0,4 prosenttia jokaista lykättyä kuukautta kohti.

Oven valinneista yli kaksi kolmasosaa on jatkanut töissä, mutta jatkaminen alinta vanhuuseläkeikää pidempään on harvinaista.

Tilastoista selviää, että osittaisesta vanhuuseläkkeestä nauttimiseen pisin aika, 22 kuukautta, on ollut juuri yrittäjillä. Yksityisen puolen palkansaajat nautti-

Ove on varteenotettava vaihtoehto yli 61-vuotiaalle työttömälle.

vat ovesta keskimäärin 20 kuukautta, ilmenee yksityisen alojen työeläkevakuuttaja Ilmarisen tiedoista. Julkisella sektorilla keskimääräinen aika ovella olemiseen ennen vanhuuseläkkeen hakemista on 18 kuukautta.

LASKURIT LAULAVAT

Osittainen vanhuuseläke korvasi osa-aikaeläkkeen vuoden 2017 alussa, ja se on ollut edeltäjänsä suositumpi. Osa-aikaeläke edellytti työn osa-aikaistamista, ja työnteon määrää valvottiin. Se oli selvästi suositumpaa julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Julkisen alan työeläkevakuuttaja Kevassa onkin havaittu, että erityisesti kunnissa työn vähentäminen liitetään herkästi myös oveen.

Kuntien henkilöstöstä lukumääräisesti eniten ovea ovat tähän mennessä hakenneet lähihoitajat. Valtiolla hakijoina on ollut erityisesti hallinnon erityisasiantuntijoita ja kehittämissä tehtävissä toimivia.

Koronan aiheuttamat lomautukset ja irtisanomiset eivät vielä näy eläketilastoissa. Kevään aikana Kevaan on kuitenkin tullut kyselyitä tavallista enemmän erityisesti väsyneeltä hoitohenkilökunnalta ja työttömyysuhan alla olevilta. Erityisesti on kysely työttömyyden vaikutusta.

Ilmarisessa kiinnostus ovea kohtaan on tänä keväänä näkynyt verkkosivuilla olevien eläkelaskureiden käytön lisääntymisenä. ■

Artikkelia varten tietoja ovat antaneet erityisasiantuntija Sirpa Sakslin Kevasta ja osastonjohtaja Outi Pekkarinen Ilmarisesta.

Jäisinkö ovele?

TILITOIMISTOYRITTÄJÄ MIRJA on määritellyt YEL-työtulokseen 32 000 euroa vuodessa. Se on samaa luokkaa kuin osakeyhtiöstään palkkaa nostavan yrittäjän YEL-työtulo keskimäärin.

Suuntaa antavan laskelman mukaan siihen mennessä, kun Mirja täyttää 61 ikävuotta, tienattu työeläke tulee olemaan noin 1 700 euroa kuukaudessa. Jos hän jatkaisi työntekoa alimpaan eläkeikänsä, joka on 64 vuotta ja kuusi

kuukautta, eläke olisi noin 1 900 euroa kuukaudessa.

Ovea hän saisi maksimissaan noin 700 euroa kuukaudessa. Se nakertaa eläkettä pysyvästi 0,4 prosenttia kuukautta kohden. Kolmen ja puolen vuoden oven seurauksena Mirjan lopullinen työeläke kutistuisi siis vajaaseen 1 600 euroon, mikäli hän pitäisi työtulonsa siihen asti ennallaan.

– Olisihan se hyvä, jos vanhuuseläkkeellä voisi vielä tehdä keikkatöitä, Mirja pohtii.

Katri Isotalo

Pallo hallussa

Pallo hallussa kokoaa eri lähteistä ulkomaiden eläkeuutisia ja maaesittelyn. Aiheesta laajemmin Etk.fi > Eläkejärjestelmät > Muiden maiden eläkejärjestelmät

Kari Lindstedt
Tietoasiantuntija

MAAESITTELY

ISRAEL

- **Väkiluku:** 8,6 miljoonaa
- **Elinajan odote:** naisilla 84,2 ja miehillä 80,3 vuotta
- **Eläkeikä:** 70 vuotta.

Eläkkeen saa varhennettuna, jos ei ole muita tuloja

ISRAELISSA on asumisperusteinen kansaneläkejärjestelmä sekä työntekoon perustuva, pakollinen rahastoeläkejärjestelmä. Vanhuuseläkkeiden lisäksi maksetaan työkyvyttömyys- ja perhe-eläkettä.

Työnantajat maksavat eläkemaksuina 1,3 prosenttia alle 60 prosenttia keskipalkasta ja 2,04 prosenttia keskipalkan yli menevältä osalta. Työntekijät maksavat 0,22 prosenttia alle 60 prosenttia keskipalkasta ja 3,85 prosenttia yli menevältä osalta. Ansiokatto, jonka yli menevältä osalta ei makseta maksuja, on noin 11 400 euroa.

Kansaneläke-etuudet ovat tasasuuruisia ja määräytyvät siviilisäädyn ja lasten lukumäärän mukaan. Esimerkiksi yksinasuva, alle 70-vuotias saa 410 euron suuruisia kansaneläkettä.

Eläkkeen saamiseksi vaaditaan vähintään 60 kuukautta vakuutusaikaa viimeisten 10 vuoden aikana ennen eläkkeelle siirtymistä tai yhteensä vähintään 144 vakuutuskuukautta.

Vanhuuseläkeikä on 70 vuotta sekä naisilla että miehillä. Vanhuuseläkkeen voi saada myös varhennettuna tietyin edellytyksin. Varhennettu vanhuuseläke voidaan myöntää 67-vuotiaalle miehelle ja 64-vuotiaalle naiselle. Varhennettu vanhuuseläkkeeseen sovelletaan tuloharkintaa.

Rahastoitu työeläke määräytyy maksettujen vakuutusmaksujen ja niille kertyneen sijoitustuoton mukaan. Oikeus rahastoitua eläkkeeseen määräytyy pääasiassa samoin kuin kansaneläkejärjestelmässä.

Eläkkeiden hallinnosta vastaavat työ- ja sosiaaliministeriö sekä Kansallinen vakuutuslaitos.

SSA International Update March

JAPANI

Osa-aikaisten työntekijöiden eläketurva parane

JAPANIN HALLITUS hyväksyi maaliskuussa lakiuudistuksen, jonka ansioista pienten yritysten osa-aikaiset työntekijät pääsevät ansiosidonnaisten työeläkkeiden (EPI) piiriin vuodesta 2022 alkaen.

Nykyisin vain yli 500 työntekijää työllistävät työnantajat ovat velvoitettuja otamaan työeläkevakuutuksen alle 20 tuntia viikossa työskenteleville ja alle 88 000 jeniä (noin 750 euroa) tienaa-ville työntekijöilleen.

Uudistus laajentaa osa-aikaisten työntekijöiden vakuutusveloitteen yli 100 työntekijän yrityksiin lokakuusta 2022 ja yli 50 työntekijän yrityksiin vuoden 2024 lokakuusta.

Noin 650 000 työntekijää pääsee arvioiden mukaan eläkevakuutuksen piiriin uudistuksen myötä.

SVT 17.4.

RUOTSI

Oikeus määräsi tuomiot eläkehuijauksesta

KAKSI PÄÄSYYTETTYÄ saivat pitkät vankeusrangaistukset niin sanotussa *Falcon Funds* -vyyhdissä, jossa ruotsalaisilta eläkesäästäjiltä huijattiin 230 miljoonaa kruunua.

Rikokset liittyivät lakisääteisen työeläkkeen itsesijoitettavaan osaan ja ne tapahtuivat vuosina 2012–2013.

Eläkesäästäjien varoja siirrettiin häikäilemättömästi Falconin rahastoon huijaamalla kirjautumistunnuksia puhelimitse. Puhelinmyyjät väittivät, että AP7-rahasto on menossa konkurssiin ja varat kannattaa välittömästi siirtää Falconiin.

Yksi syytetty sai seitsemän ja puolen vuoden, toinen kuuden vuoden ja yhdeksän kuukauden vankeusrangaistuksen. Myös kahdelle muulle määrättiin vankeusrangaistuksia. Tuomion antoi Tukholman käräjäoikeus.

DutchNews.nl 27.4.

ALANKOMAAT

Korona iskee kovaa isoihin rahastoihin

HOLLANTILAISET ELÄKEYHTIÖT ovat kärsineet koronapandemian aiheuttamasta talouden alamäestä. Eläkerahastojen arvo suhteessa eläkevastuisiin tippui vuoden ensimmäisellä kvartaalilla 85 prosentin tuntumaan.

Rahastojen arvosta suli noin kahdeksan prosenttia, mikä vastaa 77 miljardia euroa.

Hollannin työeläkkeet ovat täysin rahastoituja, mikä tarkoittaa, että rahastoissa pitäisi olla vähintään 100 prosentin arvosta omaisuutta suhteessa eläkevastuisiin.

Jos rahastojen arvot eivät nouse vuoden loppuun mennessä, laki pakottaa yhtiöitä leikkaamaan eläkemenoja, mikä tarkoittaa käytännössä maksussa olevien työeläkkeiden leikkauksia.

BBC News 20.4.

ISO-BRITANNIA

Lisäeläkerahastojen alijäämä pahenee

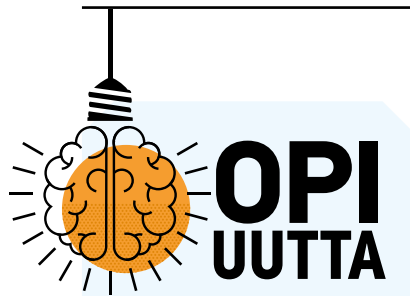
SADAT YRITYKSET jättivät Britanniassa koronavirusepidemian takia maksamatta eläkemaksuja, joilla paikataan eläkerahastojen alijäämää.

Maksut jäävät maksamatta työpaikka-kohtaisiin lisäeläkkeisiin, jotka ovat keskeinen osa ansiotyössä olevien kokonaiseläketurvaa Isossa-Britanniassa.

Lisäeläkejärjestelmän valvojat ovat antaneet luvan maksujen lykkäykseen huonossa taloustilanteessa. Eläkevalvontaviranomaisen mukaan parasta tukea eläkejärjestelmälle vaikeina aikoina on huolehtia työnantajista.

Tarkoituksena on maksaa vaje takaisin kriisin jälkeen, mutta se ei ole helppoa, koska monet rahastot kärsivät jo nyt alijäämästä.

USA today 13.4.

VAHVISTA ASIAANTUNTIJUUTTASI ELÄKEASIOISSA.

ETK on luotettava työeläkealan osaaja ja kouluttaja. Kesäkaudella opiskeluun mahdollisuuksia verkossa:

- Suomen työeläkejärjestelmä lyhyesti
- The Finnish Earnings-related Pension System
- Eläkealan tuntemusta eläkesäätiöiden ja -kassojen hallitusten jäsenille
- Perusteet eläkepääätöstiöiden ilmoittamisesta
- Ulkomaantyön vakuuttaminen

Eläketurvakeskus kouluttaa, ilmoittaudu verkossa.
www.etk.fi/koulutus

800 €

OSITTAINEN VANHUUSLÄKE

oli 800 euroa keskimäärin ja mediaani 720 euroa kuu- kaudessa, käy ilmi Eläke- turvakeskuksen tilastoista.

Vuoden 2019 lopussa osittaisella vanhuuseläke- keellä oli 25 000 henkilöä, mikä on 6 000 enemmän kuin edellisvuonna.

Etk.fi uudistuu ja vastaa asiakkaiden tarpeisiin

ELÄKETURVAKESKUKSEN Etk.fi-verkkopalve- lua on kohta entistä helpompi käyttää. Ta- voitteenä on ohjata asiakas suorinta reittiä maaliin. Uudistuneena palvelu on käytössä kesäkuun lopulla.

Uudistustyötä ovat ohjanneet niin moni- naiset tiedontarpeet, lavea asiakaskunta kuin vaatimukset saavutettavuudesta.

Näkyvimmat muutokset käyttäjälle ovat selailun helpottuminen, uusi ulkoasu ja muo- kattu rakenne sekä julkaisuarkisto Julkarin laajempi hyödyntäminen.

Erityistä huomiota on kiinnitetty henkilö- asiakkaiden selkeämpiin ohjauksiin.

– Sisällön tuottamiseen on haettu hel- po- tusta tuoreesta tekniikasta ja päällekkäisen työn minimoinnista. Uudistuksella tavoitte- limme myös teknisesti kestävää kehityspol- kua sekä hyviä valmiuksia tehdä saavutetta- vaa sisältöä, toteaa verkkopäätöimittaja **Johanna Louhimies** Eläketurvakeskuksen viestinnästä.

Uudistuksen tekninen kumppani on Valu Digital Oy ja alustana WordPress. ■

Jussi Karhunen pro gradu -palkinnon voittajaksi

ELÄKETURVAKESKUS myöntää vuosittain an- siokkaalle pro gradu -tutkielmalle tunnus- tuspalkinnon. Tänä vuonna palkinnon voitti **Jussi Karhunen** Tampereen yliopistosta.

Finanssiala ry:n asiantuntijana työskente- levä Karhunen tutki julkisoikeuden gradus- aan, miten nuorison etujärjestöt vaikuttivat

vuoden 2017 eläkeuudistukseen. Karhunen tutki graduaan varten lainsäädäntöaineistoa ja haastatteli kahdeksaa eläkeneuvotteluihin osallistunutta henkilöä.

Gradupalkinto myönnetään tutkielmalle, jonka aihe on eläketurvan kannalta kiinnos- tava ja jonka toteutus on korkeatasoinen. ■

Hannu Uusitalon havaintoja viideltä vuosikymmeneltä

SOSIOLOGI Hannu Uusitalolta on toukokuus- sa ilmestynyt tietoteos. *Tutkimus ja päätök- senteko hyvinvointivaltiossa* kuvaa, kuinka tutkimustietoa on käytetty yhteiskunnallisen päätöksenteon tukena. Uusitalo kertoo uu- tuuskirjassaan tutkimuksen, hallinnon ja po- liittisen päätöksenteon jatkuvasti jännittei- sestä suhteesta.

Kirjoittaja esittelee havaintojaan viideltä vuosikymmeneltä sekä kertoo kokemuksis- taan yhteiskunnan tutkijana ja hyvinvointipo- liittista päätöksentekoa palvelevan tutki- muksen johtajana.

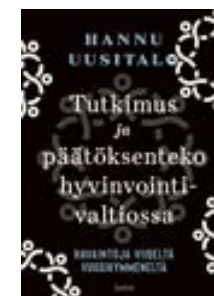
Kirjassa Uusitalo kuvaa seikkaperäisesti vuosien 2005 ja 2017 työeläkeuudistusta var- ten tuotettua suunnittelu- ja tutkimustietoa ja sen käyttöä päätöksenteossa. Hän myös arvioi Eläketurvakeskuksen roolia tutkimus- laitoksena.

Uusitalo osoittaa, että hyvinvointivaltion päätöksenteon tueksi tuotettu tietoperusta on parantunut huomattavasti. Tässä tutki-

muslaitoksilla on ollut, ja Uusitalon mukaan pitääkin olla, iso rooli.

Kirjassa kuvataan myös hyvinvointivaltion kohtaamia muutoksia yhteiskunnassa.

Kirjoittaja, professori Hannu Uusitalo on sosiologi ja yhteiskuntapolitiikko. Hän työs- kenteli Eläketurvakeskuksen tutkimuksesta ja suunnittelusta vastaavana johtajana (2001–2013), josta viimeisen puoli vuotta joh- don asiantuntijana. Pitkällä työurallaan hän ehti toimia myös tutkijana, yliopisto-opetta- jana ja Stakesin ylijohtajana. ■

Hannu Uusitalo: Tut- kimus ja päätökse- teko hyvinvointival- tiossa – Havaintoja viideltä vuosi- kymmeneltä, Into- kustannus, 2020.

Uutuusteos eläkevarojen sijoitustoiminnasta

KESÄLLÄ ILMESTYVÄ *Sijoitustoiminta Suomen työeläkejärjestelmässä* -kirja esittelee työ- eläkejärjestelmän sijoitustoimintaa ja siihen liittyvää sääntelyä.

Kirja muodostuu yhdeksästä asiantuntija- artikkelista, jotka toimivat lukemiseen in- nostavina itsenäisinä kokonaisuuksina. Eläke- keiden rahoituksen ja sijoitustoiminnan li- säksi kirjassa keskitytään vakavaraisuus- sääntelyyn ja riskienhallintaan. Tekstit valot- tavat nykytilaa ja siihen johtanutta historial- lista kehitystä. Kirjassa on myös kaksi luon- teeltaan keskustelevampaa artikkelia.

Tietopohjainen kirja esittelee tiiviit kat- saukset alan asiantuntijoilta. Eläkemenojen ja -maksujen suhdetta sekä eläkevarojen si- joitustuottoa tarkastelevat Telan johtava ekonomisti **Risto Vaittinen** ja analyytikko **Kimmo Koivurinne**. Kevan aktuaaripäällik- kö **Roman Goebel** kirjoittaa julkisen ja yk- sityisen sektorin eläkejärjestelmien rahoit- tustapojen eroavaisuuksista. Vakavarai- suussääntelystä kirjoittaa SHV-matemaat- tikko **Hillevi Mannonen**, joka on toiminut

Ilmarisen aktuaari- ja riskienhallintojohtaja- na. Veritaksen sijoitusjohtajan paikalta vastikään Aktian varainhoidon johtajaksi siirtynyt **Niina Bergring** ja Valtion Eläkera- hastosta Aalto-yliopiston työelämäprofes- soriksi siirtynyt **Timo Viherkenttä** käsitte- levät sijoitustoiminnan ohjaamista. Veritak- sen sijoitusjohtaja **Kari Vatanen** tarkaste- lee työeläkevarojen sijoitustoimintaa käy- tännössä.

Riskienhallinnasta työeläkelaitoksissa ja sen valvonnasta kirjoittaa Elon talous- ja si- joitusriskien valvonnasta vastaava johtaja **Sarianne Kirvesmäki**. Keskustelua työelä- kevarojen sijoitustoiminnasta nostavat esiin tutkijan katseella tasehallinnan menetelmiä kehittänyt tohtori **Petri Hilli** ja ETLA:n tutki- musjohtaja **Niku Määttänen** sekä laajem- min työeläkealan sijoitustoimintaa tarkaste- leva yrittäjä ja sijoitusammattilainen **Mikko Niskanen**.

Eläketurvakeskuksen kustantaman ja 16.6. ilmestyvän kirjan ovat toimittaneet **Sanna Tenhunen** ja **Eeva Poutiainen**. ■

Eläketurvakeskus

► Diplomi-insinööri **Sari Alanko** on nimitetty 1.5. alkaen osastopäälli- köksi Eläketurvakeskuksen rekis- teripalvelut-osastolle.

► Oikeustieteen maisteri **Noora Allenius** on nimitetty 1.6. alkaen yksikön päälliköksi Eläketurvakes- kuksen lakiosastolle.

► Kauppatieteiden maisteri **Minna Haas** on nimitetty 9.1. alkaen las- kentapäälliköksi Eläketurvakes- kuksen hallinto-osastolle.

► Ekonomi **Laura Niemi** on nimi- tetty 1.6. alkaen työsuuhdepäällikö- si Eläketurvakeskuksen hallinto- osastolle.

Tela

► Teologian maisteri **Päivi Marin** on nimitetty 11.5. alkaen Työeläke- vakuuttajat TELA ry:n visuaalisen viestinnän asiantuntijaksi.

Varma

► OTM, VT **Hanna Huhananntti** on nimitetty 1.4. alkaen työeläkeva- kuutusyhtiö Varman perintäpäälli- köksi.

KUUKAUDEN TWIITTI

Mikko Niskanen
@mikkoniskanen

Tulipa tässä sellainenkin asia mieleen, että on se hyvä, että työeläkerahastot ovat kasvaneet ja puskurit ovat vahvat.

Eivät olisi jos oltaisiin kuunneltu heitä, jotka ovat jatkuvasti esittäneet taitetun indeksin poistamista ja eläkerahojen käyttämistä milloin mihinkin. #eläke

4:30 pm · 10. huhtik. 2020 · Twitter for iPhone

6 Uutislehtiennakkailusta 120 Tykkäystä

Päivi Johansson

- **Ikä:** 40-vuotias
- **Koulutus:** oikeustieteen maisteri, varatuomari
- **Työ:** johtaja eläkekassojen ja -säätiöiden palveluyhtiö Porastossa
- **Lähellä sydäntä:** perhe, urheilu, ulkoilu, lukeminen
- **Aikoo lukea seuraavaksi:** Kesällä useampia dekkareita, listalla ovat mm. Stefan Ahnhemlin kirjat.

Tunnetko jo aamutoimiautomaatin?

Työssään Poraston Päivi Johansson lukee runsaasti asiatekstiä. Vapaa-aikana hän tuulettaa päätään hauskojen ja hyvin kirjoitettujen tarinoiden parissa.

Opettava matka menneisyyteen

Historiallisiin tapahtumiin liittyvät ja menneisiin aikoihin sijoittuvat romaanit päästävät lukijan aikamatkalle menneisyyteen. Vaikka tarinoiden tapahtumat ovat usein kuvitteellisia, tulee niiden kautta kuitenkin pohdittua historian vaikutuksia ja opetuksia. Varsinkin kansakuntamme historiaan sijoittuvia romaaneja lukiessa tulee peilattua omaa elämäänsä aikaisempien sukupolvien elämään.

Minna Rytisalo kirjoittama *Lempi* on vahva tarina, joka sijoittuu Lapin sodan aikoihin. Tarina tempaa mukaansa ja saa uppoutumaan kirjan maailmaan.

Minna Rytisalo: *Lempi*, Gummerus 2016

Tätä dekkaria ei voi sivuuttaa

Jännityskirjat ja dekkarit kuuluvat suosikkeihini. Hyvän dekkarin tunnusmerkkeihin kuuluu, että sen pystyy ahmiamaan lähes kerralla ja loppuratkaisu ei ole lukijalle ilmeinen alusta saakka.

Kotimaiset ja pohjoismaiset dekkarit ovat erinomaisia, mutta loistavia dekkarikirjailijoita löytyy muualtakin.

Viime aikoina lukemistani dekkareista miehen on jäänyt **Clare Mackintoshin** *Annoin sinun mennä*. Kirjan juoni on surumielisyydestään huolimatta erittäin koukuttava ja pitää otteessaan viimeisille sivuille saakka.

Clare Mackintosh: *Annoin sinun mennä*, Gummerus 2017

Hulvatonta nauruterapiaa

Hauska ja luettava kirja naurattaa joskus jopa paremmin kuin komediasarja. **Miika Nousiaisen** kirjat ovat hulttomia ja saavat lukijan hymyilemään ja nauramaan itsekseen.

Maaninkavaara on päättömine ja humoristisine juonenkäänteineen eräänlainen kuvaus suomalaisesta sinnikkydestä. Kirja ei ole kuitenkaan pelkkää naurutykitystä, vaan se saa lukijan myös pohtimaan, miksi päähenkilöt toimivat kuten toimivat.

Nousiainen kirjat sopivat kevyeksi kesäluke- miseksi huumorista pitävälle kirjojen ystäville.

Miika Nousiainen: *Maaninkavaara*, Otava 2009

Tunnetko vetoa härveleihin?

Viime vuosina on tullut luettua paljon lastenkirjoja, joista ehdottomiksi suosikeikseni ovat nousseet **Aino Havukaisen** ja **Sami Toivosen** *Tatu ja Patun* -sarjan kirjat. Kirjoissa on hauskuutta ja huumoria niin lapsille kuin aikuisille.

Kuvituksen yksityiskohtia voi tutkia moneen kertaan ja löytää aina uutta ihmeteltävää. Oudoissa kojeissa on monta mahtavaa keksintöä, joista voisi olla hyötyä myös oikeassa elämässä. Kiireisinä arkiaamuina aamutoimiautomaatti voisi olla monessakin kodissa paikallaan.

Aino Havukainen ja Sami Toivonen: *Tatun ja Patun oudot kojeet*, Otava 2009

Insurance of the self-employed

UNDERINSURANCE IS COMMON among the self-employed in Finland. A recent study by economists **Satu Nivalainen** and **Sanna Tenhunen** (*Finnish Centre for Pensions*) examined, on the one hand, the self-employed persons' subjective perceptions of paying adequate pension contributions and, on the other hand, under- and overinsurance among the self-employed measured via the ratio of their confirmed income under the Self-employed Persons' Pensions Act (YEL income) and their actual income from self-employment.

The YEL income is low for many. For every fourth self-employed person, it was less than 12,600 euros. In practice, 25% of the self-employed have thus set their YEL income so low that they run the risk of not having the right to earnings-related social benefits.

Often, the YEL income is also underdimensioned in relation to the actual income of the self-employed. For half of them, the YEL income was less than 80% of their actual income. Although more than half felt that they have insured themselves adequately, an

ample 40 per cent felt that they do not contribute to their pension enough.

The self-employed without employees and those without copartners more often both felt they were paying insufficient pension contributions and actually underinsured themselves based on their income. The same was true for the self-employed who felt that their workload in the past year was too high and that they were troubled by the weak income generated by their business.

Age and educational level did not explain the subjective views of the self-employed, but underinsurance based on actual income was more common among the young and the self-employed with a basic education.

A common reason for underinsurance was that the self-employed felt they couldn't afford to pay high enough pension contributions. Another reason was the self-employed did not think they were going to get an adequate pension anyway.

Poor health or other reasons may make working in retirement impossible. ■

Investment assets: €216 billion

A STRONG SOLVENCY MARGIN helps pension insurers get through weaker investment years. 2019 offered the best return in the 2010s with a nominal pension asset investment return of 12.5%. At year-end, the earnings-related investment assets amounted to €216 billion.

Last year, the investment assets were invested as follows: 49.4% in listed equities and equity-like instruments, 33.7% in interest and money market instruments, 8.5% in real estate and 8.3% in alternative investments.

Nearly one fourth (23.4%) of the investment assets were invested in Finland and one fifth (17.6%) in the euro area. A clear majority (59%) were invested in other parts of the world. A geographically well-spread allocation answers to the basic principle of pension investing: the assets are to be invested profitably and prudently.

Over the long term (the past 23 years), the average nominal return has been 5.9% and the average real return 4.2%. ■

Corona and pensions

PUBLIC ECONOMY will be hit hard if the COVID-19 pandemic continues far into the future. Long-term isolation makes a significant economic impact.

In Finland, the economy is expected to dwindle by 5–12 per cent in 2020. What will happen in 2021 is uncertain.

A report commissioned by the Finnish Government and compiled by a team of economists led by **Vesa Vihriälä**, predicts a lost decade with serious cuts in public expenditure. If that is the case, it is difficult to imagine that the earnings-related pension system would go unharmed, says director **Jaakko Kiander**, (*Finnish Centre for Pensions*).

Weaker contribution income and lower stock prices has had a negative impact on the economy of the earnings-related pension system. This year, the contribution income is estimated to go down by 2 billion euros while pension expenses will continue to grow.

So far the strong buffer funds have helped pension providers survive. The Finnish Centre for Pensions monitors the situation and makes estimates on how the crisis will affect the long-term financial outlook of the pension system. ■

LENA KOSKI
Translator
Finnish Centre for Pensions

Olli Häkämies

More news in English

- Follow us on Twitter **@ETKinfo**
- Subscribe to our newsletter **etk.fi/en/newsletter/**
- Visit our website **etk.fi/en**

Mental disorders lead to retirement

MENTAL DISORDERS SURPASSED musculoskeletal diseases as the main cause for retirement on a disability pension for the first time in 2019. Depression has increased particularly among women.

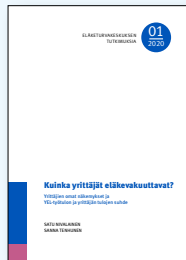
The number of disability pensions granted due to mental disorders has grown by 25% since 2016. For the same reason, the number of persons receiving a sickness allowance has grown by 43% since 2016.

In 2019, nearly 4,000 persons retired on a disability pension due to depression. Two out of three of

them were women, most of them either under 35 or over 60 years of age. "The corona pandemic may cause the figures to rise," says statistics manager **Tiina Palotie-Heino** (*Finnish Centre for Pensions*).

At year-end 2019, a total of 134,000 persons drew an earnings-related disability pension. The number of new retirees on a disability pension took an upward turn in 2018 after a ten-year-long positive trend. Over a decade, however, the number of disability pension recipients has decreased by nearly 40%. ■

www.etk.fi/julkaisut

Kuinka yrittäjät eläkevakuuttavat?

Yrittäjien omat näkemykset ja YEL-työtulon ja yrittäjän tulojen suhde

Tutkimus käsittelee yrittäjien eläkevakuuttamisen tasoa kahdesta toisistaan täydentävästä näkökulmasta. Tutkimuksessa tarkastellaan sekä yrittäjien omaa näkemystä riittävän eläketurvan maksamisesta että tulotietoihin perustuvaa mittaria ali- ja ylivaikuttamisesta ja näiden taustalla vaikuttavia taustatekijöitä.

Tekijät: Satu Nivalainen ja Sanna Tenhunen

Sarja: Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 01/2020

Taskutilasto 2020 Fickstatistik 2020 Pocket Statistics 2020

Taskutilastoon on koottu keskeisiä eläketurvaan liittyviä tilastotietoja. Lisäksi julkaisu sisältää tietoja myös koko sosiaaliturvasta sekä Suomen väestöstä.

Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoja 03/2020

Total pension in Finland: How are earnings-related pensions, national pensions and taxation determined?

Englanninkielinen käännös vuosittain ilmestyvästä Kokonaiseläke-raportista. Raportissa tarkastellaan työeläkkeen, kansaneläke-etuuksien ja eläkkeiden verotuksen määräytymistä vuonna 2020.

Tekijät: Suvi Ritola ja Juha Knuuti

Sarja: Eläketurvakeskuksen raportteja 04/2020

www.etk.fi/uutiskirje

Muuttuva maailma, yhteinen suunta

Työeläkepäivä 2020

Eläketurvakeskus kutsuu sinut työeläkealan ja sosiaalivakuuttamisen vuoden tärkeimpään tapahtumaan marraskuussa. Työeläkepäivä kokoaa yhteen yli 700 alan päättäjää ja asiantuntijaa. Merkitse päivä jo kalenteriisi!

Esillä työeläkealaa puhuttavat teemat:

- » Työeläketurvan kestävyys kriisien ja matalan talouskasvun värähtämässä maailmassa
- » Työeläkejärjestelmän valmius kohdata muuttuva työelämä ja uudet työnteon tavat
- » Suuri sosiaaliturvauudistus
- » Toimialan rajat
- » Epävarman tulevaisuuden johtaminen

17.11.2020 • Messukeskus • Helsinki

Ilmoittautuminen käynnistyy kesän jälkeen.
Lisätietoa: etk.fi/tyolakepaiva